

BORÇLAR HUKUKU NOT

Borçlar Hukuku Mevzuatı

- 2012 yılında yürürlüğe giren TBK ana kaynaktır.
- Noterlik Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun vb. kanunlar.
- TBK 1-207 hükümleri arası genel hükümlerdir.
- Kanunda mevcut uyumsuzluğa ilişkin bir hüküm yoksa TMK m1/f2 gereği örf ve adet hukuku kuralları uygulanır.
- Örf ve Adet kuralları "uzun süredir uygulanıyor olması, o kurala uyulmasına dair genel bir inanç olması" şartlarıyla Örf ve Adet Kanunu haline gelir. Bunlara sırasıyla maddi ve manevi unsur denir.
- Borç Günlük dilde para borcunu ifade eder.(En dar anlamıyla borç)
- Borçlunun alacaklıya karşı herhangi bir davranışta bulunması yükümlülüğünü ifade eder.
- Borç ilişkisi alacaklı ile borçlu arasındaki bir hukuki bağıdır.
- Bu hukuki bağa birden fazla borç ve haklar dahildir. Bunları bir araya toplarsak ;

Asli Borç
Yan Borçlar
Def'iler
Yetkiler
Yenilik Doğuran Haklar

Borç ilişkisi

<u>Borçlu</u>	<u>Alacaklı</u>
A	-----Satış Sözleşmesi----- B
Malı Satıp→Malı Ambalajlama	
Devretme →Ayıpsız Mal Teslim Etme	
(Asli Borç) → Ödemesi Gereken Borç Hakkında	
Zamanın Geçtiği Def'in de bulunabilir.	

BORÇ İLİŞKİSİNİN TARAFLARI

<u>ALACAKLI</u>	<u>BORÇLU</u>
Borçludan Edimi	Edimi Yerine
İsteme Hakkı Olan	Getirecek Kişi
Edim: Borcun Konusudur. Borçlunun belirli bir davranışta bulunma yükümlülüğünü ifade eder. Bu davranış verme, yapma ve yapmama şeklinde oluşabilir.	
Verme: Para verme, Bilgisayar Teslimi vb.	
Yapma: Resim Yapmak, Boya Yapmak vb.	
Vermeme: Rekabet Etmeme, Manzarayı Kapatmama vb.	

YERİNE GETİRME TARZINA GÖRE EDİM

<u>Olumlu Edim</u>	<u>Olumsuz Edim</u>
Verme	Vermeme
Yapma	

BERLİRLENME TARZINA GÖRE EDİMLER

<u>Parça Borcu</u>	<u>Çeşit(Tür) Borcu</u>
Edim ferdan tayin edilirse parça borcu söz konusudur.	Edim çeşidiyle belirlenirse çeşit borcu söz konusudur.
ÖRN:	ÖRN:
Kolumdaki saat	5 Yumurta
Evimin oturma	1Kg Elma
Odasında ki halı	10 Ton Pamuk

Para Borcu:

Tür borcu olduğunu da söyleyenler vardır.

Bunların dışında 3. Bir tür olduğunu söyleyenlerde.

Sınırlı Çeşit Borcu:

- Çeşit konusunun konusunu oluşturan edimin, belli bir yerdeki, stoktaki bir çeşitle sınırlandırılması.

ÖRN:

5 Ton Pamuk = Çeşit Borcu

10 No'lu depomdaki 10 Ton Pamuktan 5 Tonu = Sınırlı Çeşit Borcu

**Genus non Perit (Nevi Telef Olmaz)

- Kişi özel, örneği olmayan bir kumaştan ve taşlardan bir elbise dikme borcunu üstelense ve daha teslim edilmeden mağazada çıkan yanığında elbise yansa aynı türden başka bir elbise olmadığı için borcun ifası imkânsızlaşır. Ancak biri 1 kilo portakalı satıp devretme borcu altına girse yeryüzünde portakal tükenmediği sürece bu borç imkansızlaşmaz.

İFA SÜRESİ BAKIMINDAN EDİM

Ani Edim	Sürekli Edim	Aralıklı ve Dönemli Edim
----------	--------------	--------------------------

Ani Edim:

- Alacaklıyı ifaya olan çıkarı bir anda tek bir hareketle gerçekleşir.

Sürekli Edim:

- Edimin yerine getirilmesi süreklilik arz ediyorsa devamlı aralıksız olarak ifası gerekiyorsa sürekli edim söz konusudur.

Örnek:

Kiraya verilen kira konusunu kira süresi boyunca kullanılmaya uygun halde bulundurmamak zorundadır.

Aralıklı ve Dönemli Edim:

Borçlunun borcunu düzenli olan ve ya olmayan aralıklarla ifası gerekiyorsa aralıklı ve dönemli edim söz konusudur.

Alacaklı Hakkı ve Talep

A---Satış Sözleşmesi---B	Sözleşmenin Yapıldığı Tarih
Haliyi dokuyup	10.10.2016
teslim etme borcu	Halının Teslim Tarihi
altına girdi	01.01.2017

Sözleşmenin kurulmasıyla beraber alacaklı hakkı vardır. Ancak vade tarihi olan 01.01.2017 tarihi gelmeden talep yetkisi yoktur.

Sorumluluk

İki Anlamı Vardır ;

-ile Sorumluluk

Borçlunun malvarlığı onun teminatını oluşturur. Borçlu borcunu ödemediği takdirde alacaklı cebri icra marifetiyle malvarlığından alacağını alır. Malvarlığı İLE Sorumluluk

-den Sorumluluk

Kişi ya genel davranış kuralına aykırı davranır (haksız fiil) yada yükümlendiği borca aykırı davranır.

Borca aykırılıkTAN

Haksız fiilDEN

**Her ikisinde de verdiği zararı tazmin etmek durumunda kalır.

Borç ilişkisinin Nitelikleri

1-Dar Anlamda Borç ilişkisi Alacaklıya alacak hakkı, talep, dava ve cebri icraya başvurma yetkileri verir.

Alacaklı talep icra ve cebri icra yetkilerinden kısmen ve ya tamamen yoksunsa eksik borç (tabii borç) söz konusu olur. Yani borçlu ifada bulunursa borç olmayan bir şeyi ifa etmiş ya da bağışlamada bulunmuş olmaz Gerçekten borcunu ifa etmiş olur.

Kumar ve Bahisten Doğan Borçlar:

Alacaklı borcun ifası için dava açamaz borçlu borcunu ifa ederse borç olan bir şeyi ifa etmiş olur

Zaman Aşımına Uğramış Borç:

Alacaklı dava açıp borcun ifasını talep edebilir ama borçlu zaman aşımı def'inde bulunursa

davanın reddini sağlar. Dolayısıyla hakim re'sen nazara alamaz.

Alacaklı (GÜÇLÜ)

Hem alacak hakkına sahip

Hem dava açabilir

Talepte bulunabilir.

Cebri icraya başvurabilir.

Alacaklı (ZAYIF-KORUMADAN YOKSUN)

Kumar ve Bahisten doğan borcu var

Dava açma hakkı yok

Dava çama hakkı eksik

Eksik Borç

2-Bu ilişki Alacaklı-Borçlu arasında bir ilişkidir 3. Kişiler bu ilişkiye yabancıdır.

A) Saate 10.000\$ vermeyi kabul etti
Saati aldığı için mutlu.

B) Saati A'ya sattı ama devretmedi
Uyanık B saate 15.000\$ vermeyi kabul eden
C'ye saati satıp devretti

C) Saati aldığı için musmutlu

A giden saatin arkasından bakar. Talepte bulunamaz.

C, A ile B arasındaki ilişkiye yabancı

Borç ilişkisinin Özellikleri

- Sözleşme özgürlüğü prensibi hakimdir.

- Kişiler sözleşme yapmaya ya da yapmamaya

zorlanamaz. Kişi Dilediği kişi ile sözleşme yapmakta serbesttir.

- Sözleşmenin içeriği ve şeklini istedikleri gibi

belirleyebilirler.(Sınırlı sayı ve tipe bağlılık yok.)

- Şekil serbestisi hakimdir. (istisnaları var)

TBK'da Borç İlişkisinin Kaynakları

1-Sözleşmeler

2-Haksız Fiil

3-Sebepsiz Zenginleşme

SÖZLEŞMELER

1-)Borç Doğuran Sözleşmeler

2-)Diğer Sözleşmeler

Borç Doğuran Sözleşmeler

Tarafların ortak amacı bir borcun doğumunu

sağlamaksa borç doğuran sözleşme söz konusudur.

Diğer Sözleşmeler

Aile hukukundaki evlilik sözleşmesi...

Miras Hukukundaki Miras Sözleşmesi...

Bir borç doğurmeyen diğer tüm sözleşmeler.

Borç Doğuran Sözleşmeler.

(Hangi ya da kaç tarafa borç yüklediğine göre)

Tek Tarafa Borç Yükleyen

İki Tarafa Borç Yükleyen

İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler.

Tam İki Tarafa

Eksik İki Tarafa

Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler

Tarafların yüklendiği edimler birbirinin karşılığını oluşturur.

Edim Mübadelesi Vardır.

Örnek:

Satış Sözleşmesinde Mal Değişimi Vardır

MAL ← → BEDEL

Eksik İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler

Taraflardan biri daima borç altındadır.

Ancak diğer tarafa belli şartlarda borç altına girer.

Örnek:

A Gönül Adamı B ile ücretsiz vekalet sözleşmesi yapıyor. B bedavacının teki. İş görme karşılığın da bedel ödemeyecek.

A, üstlendiği işi her şekilde yerine getirecek

B, Eğer vekil işi görürken masraf yaparsa onu ödeyecek

Kanunda Düzenlenmiş Olup Olmamasına Göre Sözleşmeler

1-) Tipik Sözleşmeler(Kanunda Yer Alan Sözleşmeler)

2-) Atipik Sözleşmeler(İsimsiz Sözleşmeler)

1-Bileşik Sözleşmeler

2-Karma Sözleşmeler

Çift Tipli

Kombine Karma

3-Sui Generis (Kendine Özgü)

Tipik Sözleşmeler Amaçlarına Göre Şu Şekilde Ayrılır;

1 Mülkiyet Devir Amacı Güden Sözleşmeler

Satış Sözleşmesi

Mal Değişim(Trampa) Sözleşmesi

2 Kullandırma ve Yararlanma Amacı Güden Sözl.

Kira Sözleşmeleri

Tüketim Ödücü

3 İş Görme Sözleşmeleri

Vekalet

Hizmet

Eser

4 Sonuçları Talih ve Tesadüfe Bağlı Sözleşmeler

Kumar ve Bahis

Ömür Boyu Gelir

Ölünceye Kadar Bakma

5 Ortaklık Sözleşmesi

Adi Ortaklık Sözleşmesi

6 Saklama Amacı Güden Sözleşmeler

Vedia(Saklama)

7 Teminat Amacı Güden Sözleşmeler

Kefalet Sözleşmesi

Sözleşme:

İki tarafın (en az) karşılıklı ve bir birbirine uygun irade beyanlarıyla kurulur.

Tarafların sözleşmenin asgari unsurlarında yani

objektif esaslı noktalarda anlaşmış olmaları

gerekir.(ÖRN: Satış Sözleşmesinde Mal ve Bedelde

anlaşmaları lazım) Ancak taraflar; mesela 1 ay sonraki

yani ödeme günündeki borsa rayicine göre bedelin

ödeneyeğini kararlaştırabilirler.

Bazen bedelin belirlenmesi zorunluluğunun olmaması

kanundan doğabilir. Çünkü kanun bedelin nasıl

belirleneceğine ilişkin esasları ortaya koyar. (ÖRN: TBK m481)

Sübjektif Yönden Esaslı Noktalar

İfa Yeri , İfa zamanı gibi aslında esaslı olmayan bir

unsurun taraflardan biri için arz ettiği önem dolayısıyla

müzakere konusu edilmesi ve sözleşmenin esaslı bir

unsuru haline getirilmesidir

Bu unsurlarda uyuma sağlanamazsa sözleşme

kurulmuş sayılmaz.

A → İfayı 1 hafta sonra İzmir de kabul edeceğim.

B → 3 Gün Sonra İstanbul'da ifa ederim

*Bu Durumda Sözleşme Kurulmuş Sayılmaz.

İkinci derecedeki Noktaların Tamamlanması

Tarafların ikinci derecedeki noktaları konuşmaması

sözleşmenin kurulmasını engellemez

Bu hususlarda ileride ihtilaf çıkması halinde hakim var

olan boşluğu varsa yedek kanun hükümleri ile bu

yoksa örf ve adet hukukuna göre od da yoksa işin

niteliğine göre bakarak doldurur.

İşin Niteliği

Tarafların varsayımsal ortak arzularını dikkate alır.

Yeni makul ve dürüst kimseler böyle bir boşluk

olduğunu bilselerdi nasıl çözüme kavuştururlardı ise

öyle karar verilir.

Öneri

Sözleşmeyi kurmak için gerekli olan irade beyanlarının zamansal olarak önce yapılmalıdır.

Öneri herhangi bir şekle bağlı değildir. Sözle yazıyla ve ya kanaat verici bir davranışla da yapılabilir. (Yeter ki

kanunda aksi ön görülmemiş olsun. Öneri bir kişi veya kişilere yapılır. Ancak böyle olması zorunlu değildir. Genele de yapılabilir. (m8/f2)

- Önerenin karşı tarafça yani muhatapça yapılacak irade beyanı ile sözleşmeyi kurma niteliğinde olması sadece müzakere amacı taşıyamaması gerekir.
- Mesela kitap evine gidip A şahsına ait kitap var mı? diye sorulması öneri sayılmaz çünkü bu soruya verilecek cevap ile sözleşme kurulmuş olmaz. Soran kişi kitabı almadan da gidebilir.
- Önerinin bağlayıcılığı kuralı vardır yani önerinin önerisi ile bağlı olma niyetinin olması ve bunun için ciddi olmasının anlaşılması gerekir aksi halde öneri olmaz öneriye davet olur.
- Öneri sözleşmenin esaslı unsurlarını içermesi hukuki işlemlerde aranan ehliyet koşullarına haiz olunmalı.
- Artırmalı yolu ile malın satılması halinde mali artırma yoluyla satanın yaptığı öneriye davettir. Çünkü artırma yoluyla malı satışa çıkaran en yüksek fiyatı verene malı satmak zorunda değildir. - İsmarlanmamış bir şeyin gönderilmesi öneri sayılmaz.

KABUL

- Önerinin yönetildiği kişi tarafından öneriye uygun şekilde yapılan, zamansal olarak ikinci sırada bulunan ve yönetilmesi ile sözleşmenin kurulmasına imkan veren yenilik doğuran bir haktır.
- Kabul kurulu olarak herhangi bir şekle bağlı değildir sözleşme yazıyla ya da kanat verici bir davranış yapılabilir.
- Kabul beyanının öneriyi uygun olması gerekir yerini değiştiren irade beyanı kabul değil yeni bir öneri olur.

Susmak kabul anlamına gelir mi?

- TBK m6 susmanın kabul olduğu haller
- TBK m503
- Kanun gereği susma kabul anlamına gelebilir. (Vekalet sözleşmesine ilişkin m503)
- Sözleşmenin gereği böyle bir kabulü zorunlu kılmayabilir(bağışlama)
- İşin niteliği mesela sürekli alışveriş ilişkisi bulunan kişilerim yapılan öneriyi reddetmemesi işin devamını istediklerine yorulur.

Önerinin Bağlayıcılık Süresi

- Sürekli önerilerde öneren önerisiyle ilgili bakımından belli bir süre ön görmüş olabilirler. Bu sürede kabul beyanında bulunulmazsa sözleşme kurulmamış olur.

Hazırlar Arasında

- Eğer hazırlar arasında yapılan bir sözleşme varsa derhal kabul edilmedikçe sözleşme kurulmamış

olur(burada derhal/hemen uygun sayılabilecek zamanda anlamındadır (TBKm4/2)

Hazır Olmayanlar Arasında

- Önerinin Muhataba vermesi gereken süre + muhatapın düşünme süresi + uygun araçlarla kabul beyanının gönderilmesin de ki geçecek süre. Önerinin Geri Alınması (TBKm10)
- Geri alma beyanının öneriden önce gönderilmesi
- Geri alma beyanının öneri ile aynı anda ulaşması
- Geri alma beyanının öneri ile aynı anda ulaşması ve muhatapın önce geri alma beyanını görmesi.

Sözleşmenin Kurulması İçin Aranan Şartlar

1. Tarafların Ehil Olması

- Kişinin ehliyeti konusundaki en önemli unsur ayırt etme gücünün olmasıdır yani yaptığı işlemin anlam önem ve sonucunu kavrayabilir olmalıdır.
- Ayırt etme gücüne sahip olmayan tam ehliyetsizler hiçbir işlemi tek başına yapamazlar onların yerine yasal temsilcileri yapar.
- Tam Ehliyetler her türlü işlemi kendi başlarına yapabilirler.

2. Kanunda Emredilen Hukuk Kurallarına Aykırı Olmaması Gerekir

- Emredici hükümler taraflarca aksinin kararlaştırılamayacağı hükümlerdir.
- Kanun emrinin lafından emredici olup olmadığı anlaşılır.
- Bazen emredicilik karakteri nisbi bir özellik gösterebilir. Örneğin tüketici kanununda tüketici aleyhine düzenleme yapılamayacağı yönünde nispi emredici kural vardır.

3. Ahlaka Aykırı Olmamalıdır

- Genelde ahlaka aykırı olarak kabul edilen hususlar emredici hukuk kurallarıyla da yasaklanmıştır ama böyle bir emredici kuralın olmaması ihtimaline karşılık ahlaka aykırı olan sözleşmenin geçersiz sayılacağı söylenmiştir.
- Kastedilen tek tek fertlerin ahlakı değil genel ahlaktır.
- Sözleşmenin konusu kadar tarafların amacına aykırı olması da geçersizlik sebebidir.
- Ancak her iki tarafın da amacının ahlaka aykırı olması gerekir en azından taraflardan birinin diğer tarafın amacının ahlaka aykırı olduğunu bilmesi gereklidir.

4. Kamu Düzenine Aykırı Olmamalıdır

- Kamu düzenine ilişkin kuralları genellikle emredici hukuk kurallarının düzenlendiği görülür.

- Genel geçer bir kamu düzeni tanım yapmak zordur ancak toplum çıkarlarını ilişkin hususların kamu düzeniyle ilgili olduğu söylenebilir.

5. Kişilik Haklarına Aykırı Olmamalıdır

- Kişilik haklarına ilişkin hususların hem emredici hukuk kuralları ile düzenlendiği hemde çoğu zaman ahlaka aykırılık içerdiği görülür.

- Mesela olmayacak bir ameliyata razı olma hayattan vazgeçme gibi.

- Bazen yüksek ahlaki kaygılar güdülmesine rağmen kişilik haklarına aykırılık olabilir mesela iki kardeşin hasta ve yaşlı annelerine bakmak için asla evlenmeyeceklerine dair sözleşme imzalamaları ahlaka uygun fakat kişilik haklarına aykırıdır.

6. Sözleşme Konuları İmkansız Olmamalıdır

- Sözleşmenin konusundaki imkansızlığın geçersizlik yaratması için daha başlangıçta sözleşme yapılırken imkansız olması gerekir.

- Sözleşme kurulduktan sonra gelen imkansızlık borçlunun kusurlu olup olmamasına göre farklı sonuçlar doğru ve ifa bahsi ile ilgilidir.

- İmkansızlık objektif yani herkes için geçerli bir imkansızlık olmalıdır sübjektif bir imkansızlık geçersizliğe neden olmaz.

- Mesela proje işinden anlamayan Ali'nin inşaat projesi çizmeyi borçlanması bu onun bakımından imkansızdır.

-İmkansızlık hukuki ve fiili olabilir.

Fiili imkânsızlık: Yangın çıkar sözleşme konusu yanar.

Hukuki imkânsızlık: İmar değişikliği olur ve 100 metre karelik parseller halinde arazisini satmak isteyen kişi 150 metre² olarak satabileceğini görür.

- Kişi başta imkânsızlığı bile bile sözleşme yaparsa sözleşme görüşmelerinde ki kusurlu davranışlarından sorumlu olur.

7. İrade Beyanları Sağlıklı Olmalıdır

- İrade beyanlarındaki sakatlık ya beyanın arzuya uygun olmamasından ya da arzunun oluşumuna etki eden bir hususta düşüncenin gerçek duruma uygun olmamasından ileri gelir.

YANILMA (TBKm30)

- Esaslı yanılma düşen taraf sözleşmeyle bağlı olmaz.

- Kanun yanılma hallerinde beş bentte tahdidi (yani sınırlı olmayan) şekilde düzenlenmiştir.

a

A----Kırmızı Araba----B

A→B'ye satış sözleşmesi yapmayı teklif etmek istiyor. Yanlışlıkla bağış diyor.

b

A----Katalog Gönderdi----B

B, 135 no'lu ürünü beğendi ama yanlışlıkla 153 no'lu ürün için beyanda bulundu.

c

A—YanlışlıklaÖneriyiB'ye---B

Kitabı C'ye satmak istiyor.

A aslında C ile sözleşme yapmak isterken iradesini başka birine B'ye açıklıyor. A sözleşme yapılan kişide yanlış olur ve bu esaslı bir yanılma.

d

A özel ders veren bir hoca B'nin C ve D Adlarında iki çocuğu var.

C→Normal Zeka

D→Geri Zeka

A----ÖzelDers---B verme konusunda vekalet sözleşmesi yapıyor. A iradesini C için açıklamak isterken D diyor.

e

A—Ayvalıktaki-ZeytinBahçesi----B

A-----B'ye 138.000 TL'ye satmayı düşünüyor ama 13.800 TL olarak ifade ediyor. Bunda esaslı yanılma oluşur.

Basit hesap hatalarında iptal hakkı vermez. Bunların düzeltilmesiyle yetinilir.

Örnek:

150x3=450 TL

45 TL

Esaslı yanılma değildir. Basit hesap hatası vardır. Düzeltmeyle yetinilir.

SAİKTE YANILMA

- Kişi iradesinin oluşumuna etki eden bir hususta yanılığa düşmüş olabilir ancak her saikte yanılma esaslı yanılma değildir. Sadece bu yanılmanın esaslı olması iptale imkan verir.

Esaslı Saik Hatası(Temel hatası-Temel yanılması)

ŞARTLARI

1. Bir kimse arzunun oluşumuna etki eden bir hususta yanlış olmuş olmalıdır.
2. Yanılığa düşülen husus onsuz sözleşmeyi yapmayacağı bir husus olmalıdır.
3. Yanılığa düşen tarafın saikini karşı taraf biliyor olmalıdır.

4. İş hayatındaki dürüstlük kuralları da yanılgıya düşülen hususun sözleşmenin geçerliliğini etkilemesini haklı göstermelidir.

- Yanılgıya düşen taraf eğer esaslı sayılan bir açıklama yapılması veya temel hatası varsa iptal hakkını kullanabilir ancak iptal hakkı bir yıl içinde kullanılmalıdır. Üst sınırı yoktur.
- Sadece aradan çok uzun süre geçtikten sonra iptal hakkını kullanmak dürüstlük kuralına aykırı kaçır çünkü süre öğrenmeden itibaren işler ve uzun yıllar sonra yanılmanın öğrenilmesi halinde iptal hakkı kullanılmamalıdır.
- Eğer yanılan yanılmasında kusurluysa karşı tarafın sözleşmenin geçerli olacağına inanarak yaptığı masrafları tazmin etmek zorunda kalır. (menfi zarar) Ancak karşı taraf zarar biliyor veya bilmesi gerekiyorsa zararın tazmini gerekmez.

ALDATMA

- Bir kimsenin irade beyanının oluşmasına etkili olan bir hususa ilişkin onda yanlış kanı uyandırmak var olan yanlış kanaati doğrulamak devamını sağlamak aldatmadır.

ŞARTLARI

1. Bir taraf sözleşme yapma hususunda aldatılmış olmalıdır.
2. Aldatmanın kasti olması gerekir.
3. Aldatma teşkil eden davranış nedeniyle sözleşme yapılmış olmalıdır. Bu davranış olmasa sözleşmeye hiç yapılmayacak ya da mevcut şartlarda yapılmayacak olmalıdır.
- Aldatmayı karşı taraf veya sözleşmede yardımına başvurduğu kişi yapmış olmalıdır. Üçüncü kişinin aldatması kural olarak iptal hakkı vermez.
- Aldatmayı yapan her kimse zararı tazmin eder.

KORKUTMA

- Bir kimseyi bir irade beyanında bulunması için ağır ve yakın bir tehlikeye maruz kalacağını inandırmak korkutma sayılır.

ŞARTLARI

1. Bir tehlikenin mevcut olduğu kanaatini uyandırmak.
2. Bu tehlike ağır ve yakın bir tehlikeye maruz kalacağı inancı uyandırmalıdır tehlike dikkate alınırken objektif sübjektif bir değerlendirme yapılır yani kişinin algısı önemlidir.
3. Bu tehlike kişinin kendisi veya bir başkasına yöneltilmiş olmalıdır. Bu tehlike kişilik haklarına ve Malvarlığı yönelik olabilir.

4. Tehdidin yaratacağı söylenen tehlikenin hukuka aykırı olması gerekir.

- Kanuni bir hakkın kullanılacağıнын söylenmesi tehdit sayılmaz.
- Korkutan kanuni bir savın kullanacağı saviyle kendisine aşırı bir menfaat sağlarsa korkutmaz sayılır.
- Ceza davası ile korkutma tehdit(korkutma) sayılır.
- İradeyi korkutma yoluyla sakatlayan üçüncü kişinin korkutması olsa da korkutulan iptal hakkını kullanabilir.
- Korkutmayı üçüncü kişi yaparsa her zaman korkutulan iptal hakkı vardır.
- Korkutmaya maruz kalan kişi korkutmayı gerçekleştiren karşı taraftan veya 3. kişiden tazmin isteyebilir.

İPTAL HAKKI

- Yanılma ve aldatmaya maruz kalan bunu öğrendiği korkutmada ise korkunun ortadan kalktığı tarihten itibaren bir yıl içinde iptal hakkı kullanılabilir.
- Bir yıllık süre hak düşürücü süredir.
- İptal beyanı herhangi bir şekle bağlı değildir mahkeme dışında yapılacak bir beyanda kullanılabilir.
- İptal beyanında bulunulması yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğindedir.
- İptal beyanının yenilik doğuran bir hak olması nedeniyle şarta bağlı yapılması mümkün olmadığı gibi kullanıldıktan sonra geri alınması da mümkün değildir.
- Yenilik doğuran haklar şarta bağlanamaz.
- İptal hakkının kullanılması ile sözleşme baştan itibaren geçersiz olur.
- Sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmeler de iptal beyanının ileriye etkili sonuç doğurması ve ifa edilmiş edimlerin iptalden etkilenmemesi dürüstlük kuralı uyarınca kabul edilir.
- İrade sakatlığına uğrayan taraf yapılan sözleşmeyi onarsa iptal hakkı düşer.

Nasıl Onar:

- Sözleşmeye bağlı kalmak istediğini açıkça bildirirse .
- Karşı tarafın ifasını kabul edeceği gibi kendi edimini ifa ederse.
- Bir yıllık iptal hakkı süresini doldurur ve kullanması
- Yapılan sözleşmenin geçerli olabilmesi için muvazaalı olmaması gerekir.

MUVAZAA

- Taraflar yaptıkları işlemin ya hiç hüküm doğurmamasını ya da görünüşteki işlemde başka bir işlemin hüküm doğurmasını isterler.

- Muvazaa ikiye ayrılır;

1. Mutlak Muvazaa (Basit-adi-yalın)

- Görünüşteki işlem
- Muvazaa anlaşması
- Aldatma kastı
- Taraflar yaptıkları işlemin hiçbir şekilde hüküm doğurmaması konusunda anlaşılırsa bunu sadece üçüncü kişileri aldatmak kastıyla yapmışlarsa mutlak muvazaa vardır.

2. Nitelikli Muvazaa(Nispi)

- Görünüşteki işlem
- Muvazaa anlaşması
- Aldatma kastı
- Gizli işlem
- Taraflar aralarında anlaşarak sonuçlarını doğurmasını istemedikleri görünüşteki işlemin ardına sonuçlarını doğurmasını istedikleri başka bir işlem gizlerler.
- Muvazaalı işlem hükümsüzdür.
- Muvazaa iddia eden bunu ispat etmelidir.
- Muvazaalı işlem sadece taraftar için değil üçüncü kişiler içinde hükümsüzdür.
- Bu işlemi 3. kişilerde ileri sürebilir üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.
- Muvazaalı işlem yazılı yapılmışsa taraflar bunu ancak yazılı olarak delillerle ispat edebilir ancak ilgili üçüncü kişiler muvazaayı her türlü delille ispat edebilir.

Muvazaa- İnançlı İşlem Farkı

- Taraflar muvazaalı işlemin sonuç doğurmasını istemezler ama inancılı işlem de yapılan anlaşmanın hüküm Doğurması tam tersine geçerli olması istenir.

AŞIRI YARARLANMA

- İki tarafı borç yükleyen sözleşmeler de karşılıklı edimler arasında orantısızlık bulunmalıdır.
- Karşı taraf sözleşme yaptığı tarafın tecrübesizliğini veya düşüncesizliğini bilip onu sömürmek kaydıyla hareket etmelidir.
- Edimler arasında aşırı orantısızlık olup olmadığı takdir edilirken sözleşmenin kurulduğu anda ki değerlere bakılır.
- Sözleşmenin kurulduğu anda ki objektif değerlere önem taşır taraflarca yüklenen Manevi anlam dikkate alınmaz.

- Aşırı orantısızlığa kanun oran vermemiştir. Yargıtay iki kat üç kat değer farklılıklarına aşırı orantısızlık olarak kabul etmiştir.
- Aşırı yararlanmaya maruz kalan taraf ya sözleşmeyle bağlı olmadığını bildirebilir.(edimi ifa ettiyse bunun geri verilmesini ister işleri ifa etmediyse borçtan kurtulmayı ister) ya da aşırı orantısızlığın giderilmesini isteyebilir.
- İptal hakkının veya orantısızlığın giderilmesinin istenmesi için bir yıllık ve beş yıllık süreler vardır.
1 yıllık süre: Zorda kalmanın ortadan kalktığı düşüncesi ve deneyimsizliğin öğrenildiği tarihten itibaren başlar.
5 yıllık süre: Her şekilde sözleşmenin kurulduğu tarihten itibaren başlar.

ŞEKİL

- En genel anlamda şekil iradenin belli bir biçimde ve belirli araçlarla açıklanmasını ifade eder.
- Şekil serbestisi Türk Borçlar kanuna hakimdir. Ancak kanun bazı sözleşmelerin geçerliliğini belli bir şekle bağlanmış olabilir.

Şeklin Türleri

1.Kaynağı Bakımından Şekil

- Kanuni Şekil: Kanunda düzenlenen şekildir.
- İradî Şekil: Bazen kanun belli bir şekil öngörmese de taraflar belli bir şekle uyummasını kararlaştırabilir.

2.Amacı Bakımından Şekil

- Geçerlilik Şekli: Eğer sözleşmenin geçerliliği belli şekilde uygulanmasına bağlıysa geçerlilik şekli söz konusudur.
- İspat Şekli: Eğer sadece ispat bakımından bir şekle uyuması gerekiyorsa ispat şekli olur.

3. Yapılış Tarzına Göre Şekil

- Sözlü Şekil: Evlenme, Vasiyet

- Yazılı Şekil

Adi Yazılı Şekil

Nitelikli Yazılı Şekil

Kanuni şekil

Sözleşmeyi oluşturan irade beyanlarının kanunda belirtilen usule uygun olarak resmi memur tarafından düzenlenen belgelerde yer alması gerekiyorsa resmi şekilden söz edilir. Sözleşmede tüm objektif ve subjektif unsurların yer alması gerekir. Bizim sistemimizde resmi şekil vermeye yetkili memur noterdir ancak istisnaları vardır taşınmaza ilişkin konular tapu memuru ve muhafızları tarafından yapılır.

Adi Yazılı Şekil:

- Sözleşmeyi oluşturan irade beyanlarının veya beyanlardan birinin belli bir metinde açıklanması ve irade beyanında bulunan tarafların imzasıyla oluşur.
- İki unsuru vardır: metin ve imza
- **Metin:** El yazısıyla bilgisayarların daktilo ile yazılmış olabilir normal olan her ne kadar bir kağıda yazılmasıysa da taş plaket ve benzeri şeylerin üzerine de yazılabilir.
- İrade beyanlarının ya da beyanının sahibi tarafından yazılmasına gerek yoktur. Üçüncü bir kişi tarafından yazılabilir.

İmza:

- Bir sözleşmeyle borç altına giren tarafın imzalaması gerekir.
- Eğer tek taraf borç altına giriyorsa onun beyanı ve imzası olmalıdır.
- Aynı anda ve ayrı belgelerde yer alabilir ama o zaman beyanın ve imzanın yer aldığı belge karşı tarafa verilmelidir.

Yazılı Şekil Yerine Geçen Belgeler:

- TBK m.14/2 İmzalı mektup asılları.
- Borç altına girenlerce imzalanmış telgraf teyit edilmiş olmaları şartı ile faks ve benzeri araçlar.
- Güvenli elektronik imza ile gönderilip saklanabilen belgeler.
- Sözleşme temsilci aracılığıyla yapılıyorsa metin onun tarafından imzalanabilir ancak ya metinde ya da imza da temsilci ibaresi yer almalıdır.
- Kural her ne kadar imzanın ad ve soyaddan oluşması ise de bu zorunlu değildir tespiti sağlaması yeterlidir.
- İmza metni kapatır dolayısıyla metin sonunda atılır.
- Metin birden fazla sayfadan oluşuyorsa her sayfaya imza atmak zorunlu değildir.

ŞEKLE AYKIRILIK

- Kesin Hükümsüzlük doğurur.

Tahvil: Şekle aykırılık dolayısıyla geçersiz sayılan sözleşme başka bir sözleşmenin geçerlik şartlarını taşıyorsa ve taraflar yaptıkları sözleşmenin geçersiz olduğunu bilselerdi şekil şartları tamam olan sözleşmeyi yaparlardı diyebiliyorsa geçersiz sözleşme, olan sözleşmeye dönüştürülebilir.

GENEL İŞLEM KOŞULLARINA İLİŞKİN SINIRLAMALARA UYULMASI:

- Genel işlem koşulları bir sözleşmede düzenleyenin ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak

üzere. Önceden tek başına hazırlayıp karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir.

- İlk olarak bu kanun tüketicinin korunması hakkında kanunla getirilmiştir(2003'te). Şuan ise 6502 sayılı kanunla düzenlenmiştir.
 - TKHK, borçlar hukukuna göre özel nitelikte hükümler içerir bu nedenle tüketici işlemleri bakımından tüketiciler Borçlar kanununun işlem başlıklı hükümleri yerine TKHK madde beş hükmüne başvurur ne zaman TKHK da boşluk olur TBK ya başvurulur.
 - Güçlü olan tarafın(sözleşmeyi tek başına düzenleyenin) Önceden tek başına sözleşme hazırlamasından kasıt bizzat hazırlamak değildir. Örneğin bir finans kurumu avukatına hazırlatabilir.
 - Çok sayıda sözleşme için hazırlanmış genel işlem koşullarının bazı sözleşmelerin aslında bazısının ise ekinde yer alması farklı dillerde düzenlenmiş olması veya farklı kelimelerle ifade edilmiş olması onları genel işlem koşulu olmaktan çıkarmaz.
 - Çok sayıdaki sözleşmede yer alan ortak hükümler dışında sözleşmeye özgü münferit düzenlemelerin olması ortak hükümleri genel işlem koşulu olmaktan çıkarmaz.
 - Taraflar genel işlem koşulu niteliğindeki hükümlerin genel işlem koşulu sayılmayacağını kararlaştıramaz genel işlem koşulları karşısında hiçbir kurum veya hiç kimse imtiyazlı değildir.
- #### TBK m.21 GENEL İŞLEM KOŞULLARININ GEÇERSİZ SAYILACAĞI DURUMLAR
1. Karşı tarafın menfaatine aykırı olan
 2. Düzenleyen tarafından karşı tarafla müzakere edilmemiş karşı tarafa yeterince bilgi verilmemiş sonuçlarının anlaması sağlanmamış olması gerekir.
- Kanun bu nitelikteki genel işlem koşullarını yazılmamış sayma yaptırımına tabi tutar ama bunu kesin hükümsüzlük olarak atfetmez.
 - Sözleşmenin niteliğine olağan amacına yabancı genel işlem koşulları yazılmamış sayılır.
 - Sözleşmenin geçersiz sayılan işlem kuralları dışındaki hükümleri geçerliliğini korur ve düzenleyen bu koşulların geçersiz olduğunu bilseydi sözleşmeyi yapmayacak olduğunu ileri süremez.
 - Genel işlem koşulu niteliğindeki hüküm açık anlaşılır değilse veya birden fazla anlama geliyorsa düzenleyenin aleyhine karşı tarafın lehine olarak yorumlanır.

Sözleşmenin Hükümsüzlüğü Yokluk

- Kurucu unsurları olmaması halinde yapılmış bir sözleşme yoktur.
- Yokluğunun varlığı için bir dava açılmasına gerek yoktur çünkü ilgili sözleşme hukuk hayatında hiç var olmamıştır.
- Açılan bir davada taraflar yokluğu ileri sürmesi de hakim re'sen dikkate alır.

Örnek:

Öneri kabul veya ikisinden birinin olmaması.

Kesin Hükümsüzlük

- Sözleşmenin kurucu unsurları tamam olmakla beraber geçerlilik şartlarından kamu düzenini ilgilendirecek derecede önemli hususların eksikliği kesin hükümsüzlük oluşturur.
- Sözleşmenin emredici hukuk kurallarına ahlaka kişilik haklarına aykırı olması muvazaalı olması şekle bağlı bir işlemin şekle aykırı yapılması ayırt etme gücüne sahip olmayanların yaptığı sözleşmeler kesin hükümsüzdür.

Yokluk

- Kurucu unsurları eksiktir.
- Yokluk halinde sözleşme hiç olmadığı için tahvil (Çevirme) mümkün değildir.
- Yokluğu ileri sürmek hiçbir zaman hakkın kötüye kullanılması niteliğinde sayılmaz.

Kesin Hükümsüzlük

- Kurucu unsurları tamamdır geçerlilik şartlarında kamu düzenini ilgilendirecek derecede önemli eksiklikler söz konusudur.
- Kesin hükümsüzlükle sakat bir sözleşme bakımından tahvil gündeme gelebilir.
- Bazen kesin hükümsüzlüğü ileri sürmek hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir.

İptal Edilebilirlik

- Sözleşmenin taraflarından birinin korunması ihtiyacı içinde yapılan sözleşmeyi korunan tarafça iptal etme hakkı tanır. Korunan iptal hakkını kullanması ile sözleşme geçersiz sayılır.

Yanılma/Aldatma/Gabin/Korkutma Noksanlık:

- Sözleşmenin kurucu unsurları tamam olmakla beraber hükümlerini Doğurması bir ya da birkaç unsurla tamamlanmasına bağlıysa noksanlık söz konusu olur.
- Eğer eksiklikler tamamlanırsa sözleşme geçerli olarak hüküm doğurur, tamamlanamayacağı kesinleşirse geçersiz olur.

Örnek:

- Borç altına giren küçüğün temsilcisinin işlemi onaylaması.

Kısmi Hükümsüzlük:

- Sözleşmenin hükümlerinden bir kısmının geçersiz olması halinde (mesela bir hüküm ahlaka aykırıysa) kalan hükümlerle sözleşme hüküm doğurmaya devam eder ancak tarafların iradelerinin de bu yönde olması gerekir yani bu hükmün geçersiz olduğunu bilselerdi sözleşmeyi hiç yapmazlardı denebiliyorsa kısmi değil bütünüyle geçersiz olur (bu kuralın istisnası genel işlem kurallarıdır).

Sözleşme Serbestisinin İstisnası

SÖZLEŞME YAPMA ZORUNLULUĞU

- Kamu hizmeti veren kurumlar şartları taşıyan herkesle sözleşme yapmak zorundadır.

Örnek: Elektrik idaresi

- Hukuki ya da fiili tekel durumu varsa sözleşme yapma mecburiyeti doğar
- Tüketici hukukunda vitrinde var olan vitrinde rafta sergilenen bir malın satışından kaçınılamayacağı (eğer satılık değildir ibaresi yoksa) sözleşme yapma zorunluluğu doğar.

Ön Sözleşme (Sözleşme yapma vadi)

- Bir kimse başka bir kimseyle yaptığı sözleşmeyle ileride belirlenen bir sözleşmeyi o kişi veya üçüncü bir kişiyle yapmayı taahhüt ederse buna ilişkin sözleşmeye ön sözleşme denir.

Örnek:

- Borçlandırıcı Satış işlemi + Tasarruf işlemi
- Mülkiyetin devri A-->B'ye X'i satmayı vaat ediyorum
- B de satın almayı vaat edebilir
- Ön sözleşmenin geçerliliği de asıl sözleşme şartlarını içerir (ehliyet ahlaka aykırı olmama vs.).
- Taahhütte bulunan kişi taahhüdünü yerine getirmezse kendine taahhütte bulunan dava açar ve hakim karar taahhütte bulunanın irade beyanı yerine geçer.
- Söz konusu bir taşınmaz satış vaadi sözleşmesi ise ve vaatte bulunan vaadini yerine getirmediği için dava açıldıysa hakim karar sadece sözleşme kurmaya yönelik olmayıp mülkiyetinde geçmesine karar verir.

Sözleşmenin Yorumlanması

- Tarafların gerçek ortak arzularına yöneliktir.
- Güven teorisi çerçevesinde irade beyanlarının anlamlarını tespit etmeye dayanır.
- Mevcut şartlar içerisinde dürüstlük kuralı uyarınca verilmesi gereken anlam tespit edilir.
- Yorumlayıcı hukuk kurallarından yardım alınabilir.

- Tarafların sözleşme sırasında ki yazışmaları sözlü anlam mantık ve gramer kuralları sözleşmenin bütününe dikkate alınması şüphe halinde düzenleyen aleyhine yorum yapılması gibi kriterler dikkate alınır.

Sözleşmede Değişiklik Yapılması TBK m.138

- Koşulların değişmesi halinde taraflardan birine sözleşmenin uyarlanmasını isteme bu mümkün olmuyorsa sözleşmeden dönme hakkı verilir.

Şartları

1. İşlem temelini çökmesi gerekir yani zaman içinde borçlu aleyhine sonuçlarına katlanması beklenilmeyecek şekilde edimler arasında dengesizlikler olmalıdır.
 2. Sözleşme yapılırken taraflarca öngörülemez savaş doğal afet devalüasyon gibi nedenlerle edimler arasındaki dengenin bozulmuş olması gerekir.
 3. Bu durum borçluya isnat edilemiyor olmalıdır
 4. Borçlu borcunu henüz ifa etmemiş ya da aşırı iyi fa güçlüğünden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olmalıdır.
- Eğer uyarılma mümkünse sözleşmeden dönme hakkı kullanılamaz.
 - Bu sebeple her ne kadar kanunun ifadesinden dönmek için mahkemeye başvurma zorunluluğu olmadığı gibi bir anlam çıksa da mahkemeye başvurmak yararlı olur çünkü mahkeme dışında haksız yere sözleşmeden dönülürse (yani uyarılma mümkün olmasına rağmen dönülürse) haksız yere dönen karşı tarafın zararını tazmin etmek zorunda kalır.

SEBEBİ GÖSTERİLMEYEN BORÇ TANIMASI

- Her borcun bir sebebi vardır. Mesela alacak sebebi ifa sebebi. Eğer borç sözleşmeden doğuyorsa sözleşmenin niteliği borcun sebebini gösterir.
- Bazen borç altına giren taraf yapacağı ödemenin borcun sebebini belirtmez buna sebebi gösterilmeden borç tanınması denir. TBK m18 uyarınca sebebi gösterilmeden borç tanınması geçerlidir.
- Böyle bir sebebi gösterilmeden borç tanınmasında alacaklı sebebi belirtmek ve varlığını ispat etmek zorunda değildir. Eğer geçerli bir sebebi yoksa borçlu bunu ispat etmek zorundadır.

TEMSİL

- Bir kişinin başka bir kişinin hukuk sahasında sonuç doğurmak üzere hareket etmesine temsil denir.
- Temsilci başkasının hukuk sahasında sonuç doğurmaya yönelik hareket eden kişidir.

- Temsilci ile temsil edilen arasındaki ilişkiyi temsil ilişkisi denir.
- Temsilci tarafından yapılan hukuki işlemlere temsil yoluyla yapılan hukuki işlem denir.

Temsil Türleri

1. Kaynağına Göre Temsil

- Yasal temsil
- İradî temsil

2. Doğrudan Sonuçlarına Göre

- Doğrudan temsil
- Dolaylı temsil

3. Temsilcinin Hareket Tarzına Göre

- Aktif temsil
- Pasif temsil

4. Yetki olup olmamasına göre

- Yetkili temsil
- Yetkisiz temsil

1- Kaynağına Göre Temsil

Yasal Temsil:

- Temsilci yetkisini kanundan alıyorsa yasal temsil söz konusudur

İradî Temsil:

- Temsilcinin yetkisi temsil olunanın iradesinden kaynaklanır.

2- Doğrudan Sonuçlara Göre

Dolaylı Temsil:

- Temsilci kendi adına fakat başkasının hesabına hareket eder. Burada yapılan işlemin sonuçları kendi(temsilci) üzerinde doğduğu için elde edilen alacağın devri borçların nakledilmesi gerekir.

Doğrudan Temsil

- Türk Borçlar Kanunundaki temsille ilişkin koşullar doğrudan temsile ilişkindir.
- İster tek taraflı, ister iki taraflı veya çok taraflı, ister borçlandırıcı ister tasarruf işlemi olsun her türlü işlem kural olarak temsilci aracılığıyla yapılabilir fakat temsilci tayininin caiz olmadığı durumlar vardır mesela evlenme.

Doğrudan Temsilin Şartları

1. Doğrudan temsilci bunu temsil olunan adına yapmalı ve bunu karşı tarafa bildirmelidir bu bildirim sözde yazıyla veya bir herhangi bir bildirim şeklinde olabilir.
- Eğer temsilci kimin adına hareket ettiğini bildirmezse işlemin sonuçları temsilci üzerinde doğar ancak iki halde temsilci bildirmese dahi sonuçlar temsil olunan üzerinde doğar yani doğrudan temsilin varlığı kabul edilebilir.

- a) İşin hal ve icabından temsilci olduğu anlaşılıyorsa
b) Temsil olunan veya temsilci ile işlem yapılmasında fark yoksa.

2. Temsil Yetkisinin Bulunması

- Temsilcinin yetkisinin bulunması gerekir.
- Yetkisi olmayan temsilcinin yaptığı işlemler onay verilinceye kadar askıda hükümsüzdür.
- Askıda hükümsüz olan işleme temsil olunan onay verirse baştan itibaren geçerli olur.

Temsil Yetkisi Vermenin Özelliği

- Tek Taraflı Bir Hukuki İşlemdir
- Temsil yetkisinin verilmesine ilişkin beyan bir şekle bağlı değildir. Ancak istisnai olarak kanunda öngörülen durumlarda şekil zorunluluğu olabilir. Mesela kefil olmak için verilen yetkilendirmelerin şekli kefalet sözleşmesine bağlıdır.
- Vekâletten farklıdır.
- İç ilişkiden bağımsızdır.
- Tek taraflı yöneltmesi gereken bir işlemdir. Temsilci öğrenmese bile sonuçları doğurur.
- Temsilci kabulüne dahi imkân yoktur. Temsilci istemezse verilen yetkiyi kullanmayabilir.
- Temsil yetkisinin geçerli olması 3. Kişilere bildirilmesine bağlı değildir. Eğer böyle bir bildirim yapılmamışsa vekâletin kapsamı buna göre belirlenir. Bu bildirim temsilciye yetki belgesi verilmesiyle olacağı gibi ifa edilmesi; 3. Kişiye yazı gönderilmesi, afiş asılması, sözle bildirilmesi ile de olabilir. 3. Kişinin temsilciye güvenmesi açısından da bildirim önemlidir.

TEMSİL YETKİSİNİN KAPSAMI

- Temsil yetkisi kanundan doğmuş ise kapsamı; kanunen, bir hukuki işlem den doğmuş ise hukuki işleme göre üçüncü kişilere bildirilmiş ise bildirim beyanına göre tayin edilir.

KAPSAM TAYİNİ BAKIMINDAN ÖNEM TAŞIYAN

AYRIMLAR

1-GENEL YETKİ

2-ÖZEL YETKİ

1-Genel Yetki

- Her türlü hukuki işlem veya belirli kategorideki hukuki işlemleri yapma konusunda yetki verilmesidir

2-Özel Yetki

- Sadece belirli spesifik bir işlemi yapmak üzere verilen yetkidir.
- Kanunda bazı işlemler bakımından özel yetki aranmaktadır.

- Özellikle özel yetki gerektiren haller de yapılacak işlemi ismen belirtmek gerekir.

- Kanunda özel yetkinin arandığı haller;

Sulh olma

Kefil olma

Kambiyo taahhüdünde bulunma

Taşınmazları devretme vs.

- Temsil yetkisi bir süreyle bağlı olarak verilebileceği gibi süresiz olarak da verilebilir.

- Temsilcinin yaptığı iş miktarı sınırlandırılabilir.

- İster süreli olsun ister süresiz yetki her zaman sona erdirmek mümkündür.

- Temsil yetkisi herhangi biriyle işlem yapmak üzere verilebileceği gibi belirli kişilerle işlem yapmak üzere de verilebilir.

* Temsilci kendi kendisiyle işlem yapabilir mi veya işlemin her iki tarafını temsil edebilir mi ? (ÇİFTE TEMSİL)

- İki şartı vardır;

1. Açıkça yetki verilmiş olması gerekir (kendinle ve diğer temsil ettiklerinle de işlem yapabilirsin).

2. Böyle bir hareket tarzı temsil olunan için tehlike içermemelidir.

Aktif Yetki:

- Eğer temsilcinin irade beyanında bulunma yetkisi varsa aktif yetki söz konusudur.

Örnek:

- Temsil olunan A adına temsilci T sözleşmeyi fesih beyanında bulunabiliyorsa.

Pasif Yetki:

- Sadece karşı tarafın irade beyanına muhatap olma yetkisi pasif yetkidir.

Tek Başına Yetki

- Tek bir temsilciye yetki verilmesi halinde tek başına temsil olur.

Müteselsil Yetki

- Birden çok temsilci, yapmaya yetkili kılındıkları işlemi tek başına yapabiliyorsa müteselsil yetki olur.

Birlikte Yetki

- Birden fazla temsilcinin birlikte işlem yapması gerekir, tüm temsilcilerin işleme katılması gerekir.

İKAME TEMSİL

(Temsilcinin kendisinden başka birine temsil yetkisi vermesi mümkün müdür?)

- Temsil olunan açıkça izin vermiş olmalı ya da halim icabı buna mecbur kılmalıdır veya bu konuda yerleşmiş bir adet olmalıdır.

Temsil Yetkisinin Sona Ermesi

1.Sürenin Dolması

- Temsil yetkisinin belirli bir süre için verildiği durumlarda sürenin dolmasıyla temsil yetkisi sona erer.

2.İşin Yapılması

- Belirli bir işin yapılması için temsil yetkisi verilmişse işin yapılmasıyla yetki sonra erer.

3. Ölüm-Gaiplik-İflas-Fiil Ehliyetinin Kaybı

- Temsilcinin veya temsil olunanın ölüm gaiplik ve fiil ehliyetinin kaybı aksi kararlaştırılmadıkça temsil yetkisinin sona erdirir.

4. Temsil Yetkisinin Geri Alınması (Azil)

- Temsil olunan verdiği yetkiyi kısmen veya tamamen kaldırabilir. Tek taraflı olarak yapılır şekle bağlı değildir.

TEMSİL YETKİSİNİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI:

Kural: Temsilci temsil olunan adına işlem yapamaz yaparsa yetkisiz temsil olur fakat bu kural hem temsilci hem de üçüncü kişileri korumak için yumuşatılmıştır. İki şekli vardır

1. Hem temsilcinin Hemde 3. Kişinin İyiniyetli Olduğu Durum

- Temsil yetkisinin sona erdiği hem temsilci hem de üçüncü kişi tarafından bilinmiyorsa temsil yetkisi varmış gibi temsil olunanı bağlar
- Temsilci bilmesede yetkinin sona erdiğini üçüncü kişi biliyorsa temsil olunan yapılan işlemle bağlı değildir.

2. Sadece 3. Kişinin İyiniyetli Olduğu Durum

- Temsil yetkisi kaldırılmışsa Türk Borçlar Kanunu m42/3 uygulanır yani temsil yetkisi verdiğini üçüncü kişilere bildiren temsil olunan temsil yetkisini kaldırdığını bildirmemişse geri aldığı iyiniyetli üçüncü kişiye karşı ileri süremez.

Kendiliğinden Sona erme

- Yetkisiz temsil söz konusudur ancak üçüncü kişi m44/2'nin korunmasından yararlanır.

DOĞRUDAN TEMSİLİN SONUÇLARI

1. Yapılan işlemin tüm sonuçları temsil olunan üzerinde doğar. (yapılan işlemde hak sahibi olmadan borç altına girme de temsil olunanındır)

2. İşlemler borç altına giren temsilci olmadığı için temsilcinin tam fiil ehliyeti aranmaz ama irade beyanında bulunduğu için ayırt etme gücü olmalıdır.

3. Temsilcinin irade beyanının esaslı yanıltma aldatma veya korkutmayla sakatlanması durumunda iptal hakkını temsil olunan kullanır çünkü sonuçlar temsil olunan üzerinde doğar.

4. Temsilcinin aldatması üçüncü kişi aldatması değildir taraf aldatmasıdır.

YETKİSİZ TEMSİL VE SONUÇLARI

1. Kişi yetkisi olmadan başkası adına işlem yaparsa yetkisiz temsil olur yetkisizlik hiç yetki verilmemiş ya da verilen yetkinin sonra ermesinden veya kapsamının aşılmasından doğabilir.

2. Eğer temsilcinin yetkisi yoksa yaptığı işlem noksanlıkla sakattır. Onay verilip verilmeyeceği belli olmayan dönemde askıda hükümsüzdür temsil olunan onay verirse işlem baştan itibaren geçerli olur.

- Eğer temsil olunan onay vermezse yapılan işlem baştan itibaren geçersiz olur.

- Onay verilmesi yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğindedir ve herhangi bir şekle bağlı değildir. Onay beyanı temsilciye de üçüncü kişiye de yapılabilir.

3. Yetkisiz temsilci kusurlu olmasa bile işlem yaptığı kişinin menfi zararlarından (sözleşme için yaptığı masraflardan) sorumludur. Hatta temsilcinin kusuru varsa ve hakkaniyet gerekiyorsa olumsuz zararı aşan zararlar da istenebilir.

- Üçüncü kişinin korunduğu durumlardan biri olmamalıdır. Üçüncü kişinin iyi niyetli olması hali varsa zaten m44/2 gereği uygulanır.

İfa:

Borçlanılan edimin yerine getirilmesi.

Ödeme:

Para borcunun ifası anlamında kullanılır. 'İfa' kavramına göre daha dar anlamlıdır.

İFADA BORÇLUNUN ROLÜ:

- Borcun bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu borcunu şahsen ifa etmek zorunda değildir. (TBK-83)===>Yedek hukuk kuralıdır yani taraflar aksini kararlaştırabilir.

- Borçlunun kişiliği, niteliği, bilgisi borcun ifası için önem arz ediyorsa borcu bizzat ifa etmelidir.

- Yapmama borçları bakımından borçlunun 'kaçınması' gerektiği söylenmelidir. Mesela rekabet etmeme borcu.

- Para borcunu konu alan verme borçlarında edimin borçlu veya 3.kişi tarafından ifası alacaklı bakımından farksızdır. Yani şahsen ifa sorumluluğu yoktur.

- Şahsen ifa sorumluluğunun olduğu haller ifaya yardımı olacak kişilerin olmaması anlamına gelmez fakat bazı durumlarda ifaya yardımcı kişiler dahi bulunmamalıdır.

Örneğin ressam.

- Borçlunun rızası olmasa bile 3.kişinin (şahsen ifa gerektirmeyen durumlarda) borcu ödemesi kabul edilebilir ve borç sona erer. Borçlu alacaklıya 3.kişinin ifasını kabul etmemesini söylese dahi alacaklı 3.kişinin ifasını kabul edebilir.

Borçlu borcunu ifa ederken ifa kastıyla hareket etmek zorunda mıdır?

- İfanın maddi bir fiile(iş görme edimi) ilişkin olduğu hallerde edimin fiilen yerine getirilmesi yeterlidir.
- Tarafların anlaşmalarına gerek yoktur. Anlaşma olmadığı için fiil ehliyetine de gerek yoktur.
- İfa hukuki bir işlemle gerçekleştirilebiliyorsa (mülkiyetin nakli-alacağın devri) gibi o zaman tarafların anlaşması ve fiil ehliyetinin varlığı gereklidir.

3.KİŞİNİN İFASI

- 3.kişinin borçlunun borcunu ifa ettiğinden bahsedilebilmesi için 'ifa kastıyla' hareket etmesi gerekir.
- 3. kişi borçluya ait bir tasarrufta bulunuyorsa bunu yapması temsil yetkisi veya sonradan verilen onaya bağlıdır.
- 3. Kişinin ifasının olduğu her durumda 3.kişinin ifa kastı olmalı ve alacaklıyla anlaşmış olması gerekir.

3. KİŞİNİN İFASININ SEBEBİ NE OLABİLİR?

- 3. Kişi kendi taahhüdünü yerine getirmek zorunda olduğu için borçlunun borcunu ödemiş olabilir.(mesela vekâlet sözleşmesi)
- 3.Kişi bağışlama amacıyla hareket etmiş olabilir.
- 3.Kişinin borçlanılan edime uygun bir ifa teklifi varsa, alacaklı ifayı kabul etmezse temerrüde düşer.
-3. Kişinin ifasıyla borç sona erer, borca ilişkin verilen teminatlar düşer.

3. KİŞİNİN HALEFİYETİ ALACAKLIYA HALEF OLMA

- Bu durumda borç sona ermez ve 3. kişi alacaklıya halef olur.
- TBK m.27 de alacaklıya halef olma başlığı altında 2 durum düzenlenmiştir.

Örnek:

A-->B'ye 100.000 TL borçlu X kendi taşınır malını A lehine B'ye rehin verir.

-A vade günü borcu ödemez. X rehin verdiği malı kurtarmak yani paraya çevrilmekten kurtarmak için

A'nın borcunu öder. Bu durumda X b'nin halefi olur ve A dan alacağı isteme hakkına sahip olur.

A--->B' ye 100 TL borçlu A vade günü borcunu ödeyemez ve X ten borcunu ödemesini ister fakat X in bir şartı vardır B' ye X in ona ifada bulunacağını bildirmesini ister- bu bildirim bir şekle bağlı değildir.

ALACAKLININ İFADA ROLÜ

-Borcun alacaklıya veya yetkili kıldığı kişiye ifa edilmesi gerekir.

Alacaklını ifaya katılımı zorunlu mudur?

- Eğer borçlunun borcu 'yapmama' şeklindeyse alacaklının ifaya katılımı gerekmez
- Verme ve yapma borçlarında alacaklının ifaya katılımı, ifa için gerekli ortamı hazırlaması gerekir
- Alacaklının katılımı gerekmediği hallerde alacaklının ehliyeti önem taşımaz
- Bazı hallerde alacaklı ifanın 3. kişiye yapılmasını isteyebilir bazı hallerde ise 3. kişiye ifa kanuni zorunluluktur.
- İfanın edime uygun olması gerekir alacaklı borçlanılan şeyden başka bir şeyin ifasını kabul etmek zorunda değildir.

İFA YERİNE EDİM

- Borcun konusunu oluşturan edimden başka bir şeyin ifası konusunda taraflar anlaşır ve o şeyin ifasıyla borç sona erer.

İFA UĞRUNA EDİM

- Borç konusu şeyden başka bir şeyin ifası ve borcun paraya çevrilip alacaklının tatmin konusunda anlaşılıyor olduğu oranda borcun sona ermesini ifade eder.

Örnek:

A---->B'ye 300 TL borçlanıyor

Vade günü geldiğinde b ye saatini veriyor saat 240 TL ise 60tl borcu kalıyor.

*İhtilaf durumunda ifa uğruna edim olduğu kabul edilir.

- İfa yerine edim mi? ifa uğruna edim mi? olduğu konusunda ihtilaf varsa tarafların menfaatine daha uygun olduğu için ifa uğruna edim olduğu kabul edilir.

KİSMİ İFA

-Borçlu borçlandığı edimi bütün olarak ifa etmelidir.

1)Bölünebilen Edim:

- Edimin değer ve niteliğinde önemli bir azalma olmaksızın parçalara ayrılabilmesidir

Örnek:

Bir top kumaş

2) Bölünemeyen Edim:

- Edimin değeri ve niteliğinde azalma olmaksızın parçalara ayrılamıyorsa bölünemeyen edim söz konusudur.

Eğer söz konusu olan bölünemeyen edimse alacaklı kısmı ifayı kabule zorlanabilir mi?

- Edim niteliği gereği bölünebilir olsa dahi böyle bir ifayı kabule zorlanamaz ve ifayı kabul etmediği için temerrüde düşmez.

- Alacaklının kendisi kısmi ifade bulunulmasını isteyebilir eğer isterse borçlu alacaklının talebi doğrultusunda hareket edebileceği gibi borcun bütününe de ifa edebilir.

*** ALACAKLININ KISMİ İFAYA KABULE MECBUR OLDUĞU DURUMLAR VARDIR**

1) Taraflar ifanın kısmi yapılacağı konusunda anlaşmışlarsa alacaklı kısmi ifayı kabule mecburdur.

2) Eğer borcun taksitler halinde ödenmesi kararlaştırıldıysa ve henüz taksitlerin tamamı muaccel hale gelmediyse muaccel olmamış taksitlerin ödenmesi istenemez.

3) Eğer borcun bir kısmı ihtilaflı ise borçlu sadece ihtilaflı olmayan kısmı ifa edebilir.

Örnek:

100 TL konusunda A B'ye borçlu olduğunu kabul ediyor fakat B A'nın kendisine 250 TL borçlu olduğunu iddia ediyor.

Geriye kalan 150 TL konusunda ihtilaf vardır.

4) Kısmen yapılan ifanın (kısmi kısmi ifanın, kısmi ifanın) kabul edilmemesi dürüstlük kuralına aykırı ise alacaklı yapılan kısmi ifayı kabule mecburdur.

Örnek:

A--->B ye 20 ton demir ifa etmeyi borçlanmış fakat ifa günü 19 ton ifa edebilmiştir.

*İfa edilemeyen kısım miktar olarak çok azsa, edimin miktarına oranla çok önemsizse alacaklı yapılan kısmi ifayı kabule mecburdur.

Örnek:

A-->B'ye 100000 ton demir borçlanmıştı bu durumda borçlu a borçlandığı edimi kısmen ifa etmek zorundadır çünkü bu edimin tek seferde ifasına imkân yoktur.

5) Özel bir kanun hükmü alacaklının yapılan kısmi ifayı kabulle mecbur olduğunu düzenleyebilir.

- Eğer alacaklı kısmi ifayı kabul etmek istediği için veya da zorunda olduğu için kısmi ifayı kabul ederse borçlu o kısım için borcundan kurtulur, borcun tamamı için verilmiş teminatlar varsa ifa edilmemiş kısım için varlığını sürdürür.

ÇEŞİTLİ EDİMLERİN ÖZELLİKLERİ

PARÇA BORCU:

- Edim nitelikleri ile ferden tayin edilmişse herhangi bir şeyin değil ferden tayin edilen edimin ifası gerekir.

ÇEŞİT BORCU:

SINIRLI ÇEŞİT BORCU:

-TBK m56: Çeşit borçlarının ifasını düzenler, yedek kural hükmündedir taraflar aksini kararlaştırabilir. Aksi kararlaştırılmadıkça seçim hakkı borçluya aittir. Ancak borçlu ortalama kaliteden daha düşük bir edim ifa edemez.

- Alacaklı ortalama kaliteden daha düşük kalitedeki edimin ifasını kabul etmeyebilir. Bu durumda borçlu ifa etmemenin sonuçlarından sorumludur.

SEÇİMLİK BORÇLAR:

- Borcun konusunu birden fazla edim oluşturmakla beraber, borçlu bunlardan sadece birinin ifasıyla borcundan kurtulur.

- TBK m.87 taraflar aksini kararlaştırmadıkça veya işin özelliğinden aksi anlaşılmıyorsa seçim hakkı borçluya aittir.

- Eğer edimlerden biri imkânsız hale gelirse diğer edim borcun ve ifanın konusunu oluşturur.

- Seçim hakkı tek taraflı bir beyan ile kullanılır, karşı tarafa varınca sonuçlarını doğurur.

- Seçim hakkının kullanılması değiştirici yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğindedir.

BÖLÜNEMEYEN BORCUN BİRDEN ÇOK ALACAKLI VEYA BORÇLUSUNUN OLMASI TBK m.87

BÖLÜNEMEYEN BORCUN BİRDEN ÇOK

ALACAKLISININ OLDUĞU DURUM:

- A---> B,C,D ye sanatsal değeri olan bir tablo borçlanmıştı hem B hem C ve D ye birlikte satın devretmeyi borçlanmışsa yalnızca birine yapacağı ifa borcu sona erdirmez. (İçlerinden birini diğer ikisi temsilci atamışsa, edim temsilciye ifa edilmişse ifa geçerlidir.)

BÖLÜNEMEYEN BORCUN BİRDEN ÇOK

BORÇLUSUNUN OLDUĞU DURUM:

- Bölünemeyen borcun birden çok borçlusu varsa borçlulardan her biri borcun tamamını ifa etmekle yükümlüdür.

- İşin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça ifayı gerçekleştiren borçlu diğer borçlulara payları oranında rücu edebilir.

PARA BORCUNUN İFASI:

- Para borcunu çeşit borcu olarak kabul edenler vardır. Ancak bunun dışında 3. bir tür olduğunu (Değer sağlama borcu) nitelendirmesi yapanlarda vardır.
- Hangi görüş benimsenirse benimsensin çeşit borcuna ilişkin tüm hükümlerin para borcuna uygulanması imkânsızdır. -Para borcunu düzenleyen özel hükümler vardır-
- TBK m.99 konusu para olan borç ülke parası ile ödenir.
- Paranın dalgalanması rizikosuna karşılık ödenecek para döviz ve altına endekslenabilir
- Para borcu doğrudan yabancı para üzerinden kararlaştırılabilir, aynen ödeme kaydı yoksa ödeme günündeki rayiç üzerinden TL olarak da ödenebilir.
- Yabancı bir para kararlaştırılmışsa aynen ödeme kaydı yoktur, borçlu borcunu zamanında ödememişse alacaklı özel olarak korunur.

A----> B ye 10,000 dolar borçlu

- 1 Haziran 2014 de ödemesi lazım.
- 24 Haziran 2014 de ödemeye hazır
- 1) 10,000 dolar olarak ödenmesini,
- 2) 1 Hazirandaki rayiç üzerinden TL ile ödenmesini,
- 3) 24 Haziran 2014te ki rayiç üzerinden TL ile ödenmesini isteyebilir.

FAİZ:

- Para alacaklısı belli bir süre o paradan mahrum kaldığı için ona tanınan bir karşılıktır.
- Her para borcu için mutlaka faiz ödenmesi gerekmez, faiz ya hukuki işlemten ya da kanundan doğmalıdır.
- Kişi vasiyetnameyle para bıraktığı kimseye ödenecek paraya faiz işletilmesini isteyebilir.

FAİZ ALACAĞININ NİTELİĞİ:

- 1) Faiz asıl alacağın ferisi niteliğindedir ancak onun bir parçası veya unsuru değildir
- 2) Faiz asıl alacağın parçası olmadığı için borçlunun faizi ödeme teklifi kısmi ifa sayılmaz dolayısıyla alacaklı bu teklifi reddedemez.
- 3) Faiz asıl alacaktan bağımsız olarak dava ve takip edilebilir, zaman aşımına uğrayabilir.
- 4) Faizin doğması ve sona ermesi esas borca bağlıdır.
- 5) Asıl alacak devredildiğinde faizde devir kapsamına girer. (Aksini kararlaştırmak mümkündür.)
- 6) Birleşik faiz yasaktır 100 TL borca 30 TL faiz işletilip ardından 130 TL üzerinden faiz uygulanamaz.

FAİZ ORANI:

- Taraflar faiz oranını sözleşmeyle kararlaştırabilir.

- Eğer taraflar bir oran kararlaştırmadılarsa TBK m.88 gereği faiz oranı mevzuat hükümlerine göre belirlenir.
- 3095 sayılı kanunda faiz oranı yıllık %9 olarak belirlenmiştir.
- TBK m.88 gereği tarafların kararlaştırdıkları faiz oranı %9 un %50 sinden fazla olamaz

İFA ZAMANI:

- İfa zamanının gelmesiyle alacaklı borçludan ifayı talep etme yetkisine sahip olur ancak bu andan sonra borçlu muaccel hale gelir.
- Borcun ne zaman ifa edileceği kararlaştırılmışsa buna vade denir. Eğer vade kararlaştırılmadıysa borç doğar doğmaz muaccel olur
- Vadeye bağlanmış borç---> Müeccel
- Vadeye bağlanmamış borç--->Muaccel
- A--->B ile satış sözleşmesi yaptı ve B derhal parayı ödedi.

A'nın Borcu koltuk teslimi

Sözleşme tarihi: 31.03.2017

Koltuk teslimi:15.04.2017 ---> borçlu yani A isterse vadeden önce ifada bulunabilir ancak vadenin kararlaştırılmasında yani vade tarihinde borcun ifasından alacaklının menfaati varsa borçlu borcunu vadeden önce ifa edemez.

- Alacaklı erken yapılan ifayı kabule mecbur değildir.
- Taraflar vadeyi sonradan kararlaştırabilecekleri gibi var olan vadeyi uzatabilirler buna tecil anlaşması denir herhangi bir şekle bağlı değildir.
- Kanunen şekle bağlı bir sözleşmenin vadesinde değişiklik yapılıyorsa asıl sözleşmenin şekline bağlı olarak değişiklik yapılmalıdır

BELİRSİZ VADE

- Sırf sözleşmeye bakarak borcun ne zaman ifa edileceğini belirlemek\bulmak mümkün değildir sözleşme dışı olaylara, olgulara ihtiyaç vardır

A ÖLÜNCE - SEZON AÇILIRSA

ŞART:

- Gerçekleşip gerçekleşmeyeceği kuşkulu bir olaydır örneğin A 5 ay içinde ölürse

VADE:

- Ne zaman gerçekleşeceği belli değil ama mutlaka gerçekleşecek örneğin A ölünce

BELİRLİ VADE

- Sırf sözleşmeye bakılarak veya basit bir akıl yürütme ile ifa zamanı tespit edilebilir

KESİN VADE

- Taraflar vadeyi kararlaştırmakla kalmaz mutlaka o tarihte ifanın gerçekleşeceği hususunda da anlaşılır

veya o tarihten sonra yapılan ifanın anlamsız, amaçsız, yararsız olacağı ortadadır.

MUTLAK KESİN VADE:

- Burada vadeden sonra gelen ifa imkânsızlık yaratır. Yani kesin vadeden farklı olarak anlamsız yararsız olmakla birlikte böyle bir ifa imkânsızdır.

Örnek:

Yangını çekmesi için anlaşılan kameraman yangın bitince geliyor.

VADENİN HESABI

- Vade belli bir tarih olarak tayin edilmiş olmayıp bir hesap sonucu belli olaksa ve taraflar hesabın nasıl yapılacağını kararlaştırmadıysa m91-93 deki hükümlere göre hesap yapılır.

1) Sözleşme 1 Martta kurulmuş vade on gün sonra = 11 Mart

2) 14 Aralık 1986 vade iki ay 16 Şubat 1987

3) 31 Aralık olsaydı 31 Şubat olmadığından 28 vade günü olurdu.

TATİL GÜNLERİNDE İFA:

- Aksi kararlaştırılmadıkça ifa zamanı veya sürenin son günü tatile denk geliyorsa tatili izleyen ve tatil olmayan ilk gün ifa günüdür

- Borçlu borcunu alışılmış iş saatinde ifa eder.

İFA YERİ:

- İfa yeri olarak kararlaştırılan bir yer varsa alacaklı o yer dışındaki ifayı kabule mecbur değildir.

- Alacaklı ifa yeri dışındaki ifayı kabul etmezse borçlu borcunu ifa etmemekten sorumlu olur.

- Bazen edimin niteliği gereği bir yerde ifa mecburiyeti vardır.

İFA YERİ NASIL BELİRLENİR:

1) Tarafların anlaşmasına göre

2) Kanun belirler

3) Her iki durumda yoksa yedek kanun hükümleri uygulanır TBK m.89

ARANILACAK BORÇLAR:

- Borç konusunun olduğu veya borçlunun yerleşim yerinde

GÖTÜRÜLECEK BORÇLAR:

- Alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde ifa edilir.

GÖNDERİLECEK BORÇLAR:

- Aslında götürülecek borçlar gibidir fakat taşımadaki hasar ve masraf alacaklıya aittir.

İfanın İspatını Sağlayan Önlemler

- Borçlu borcunu ödediği ve borçtan kurtulduğunu iddia ediyorsa bu iddiasını ispat etmelidir.

- Eğer ifa hukuki işlem tarzında gerçekleştiriliyorsa belli bir meblağ üzerinde senetle ispat zorunluluğu vardır. (Mesela tanık dinletilmez.)

- HMK m200 uyarınca 2500 TL ve üzeri, m203 senetle ispat zorunluluğunun istisnalarıdır.

Alacaklıya Yükletilen Yükümler

- TBK m103

- makbuz isteme imkanı

- Borçlu borcunun tamamını ödemişse buna ilişkin borç senedinin geri verilmesini isteyebilir (iptalini de isteyebilir)

Makbuz: Alacaklı veya yetkili temsilci tarafından imzalanır ve borcun ödendiğini gösteren belgedir.

- Borçlunun borç senedinin iadesini istemesine karşılık alacaklı bu senedi kaybettiğini iddia ederse. Borçluya borç senedinin iptalini ve borcun ödendiğini gösterir ya noterce re'sen düzenlemiş ya da imzası onaylanmış bir belge vermek zorundadır.

- Eğer borçlu kısmen ödeme yapmışsa bir makbuz ve yapılan kısmi ödemenin senede işlenmesini isteyebilir.

Karineler TBK m104

- Eğer borç senedi borçluya verilmişse (iade edilmişse) bu borcun ödendiğine dair bir karine oluşturur. Aksini iddia eden alacaklı ispat etmelidir.

- Anaparanın tamamı için makbuz verilmişse bu faizlerinde ödendiğine dair karine sayılır.

TBK m104/1

A ile B arasında kira sözleşmesi yapıldı ve başlangıç tarihi 01.04.2014 A(kiracı) Temmuz a kadar kira bedelini ödemedi ve Temmuz ayında bu aya ilişkin kirayı ödeyip kendisine ödemeye ilişkin makbuz verilmesini istedi. Saf B çekince ileri sürmeden makbuzu verdi. Böyle bir durumda Temmuz kadarki kira bedellerini ödenmiş olduğu karine olarak kabul edilir.

İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde İfa

Borç Yükleyen Sözleşmeler

Tek Tarafa

Borç Yükleyen

Sözleşmeler

İki Tarafa Borç

Yükleyen Sözleşmeler

İfada Sıra

Kural: Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan birinin borcunu daha önce ifa zorunluluğu yoktur. Yani Kural: Aynı anda ifadır.

İstisnaları:

- 1-) Taraflar birinin borcunu daha önce ifa edeceğini kararlaştırmış olabilirler.
- 2-) Birinin borcunu daha önce ifası Kanun Gereği
- 3-) Birinin borcunu daha önce ifası İşin Niteliği Gereği
- 4-) Birinin borcunu daha önce ifası Teamül Gereği

*****ÖDEMEZLİK DEF'İ*****

- Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan birinin diğerini borcunu ifaya zorlaması kendi borcunu ifa etmesine veya ifasını önermiş olmasına bağlıdır. Dolayısıyla ödemezlik def'i kendinden ifa istenen kişinin öncelikle borcunu ifaya zorlanmayarak karşı olacağını garanti altına almasına yarar ve aynı zamanda diğer tarafı borcunu ifa etmesi için zorlama baskı aracı oluşturma görevi görür.

******ŞARTLARI******

- 1-) Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmenin varlığı gereklidir.
 - 2-) Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerden doğan her türlü borç için değil birbirinin karşılığını oluşturan edimler bakımından ödemezlik def'i ileri sürebilir.
- Örnek:

A-----Ücretli Vekalet Sözl.-----B→ Vekil
ücret İş görecektir.
Ödeyecek Ücret ödemediği için
Bilgi vermekten
Kaçınamaz.

- 3-) Her iki tarafında borcu doğmuş ve sona ermemiş olmalıdır.
- 4-) Her iki tarafında alacağı muaccel olmuş olmalı.
- 5-) Taraflardan birinin borcunu önce ifa zorunluluğu olmamalı.
- 6-) Karşı (davacı) taraf kendi borcunu ifa etmemiş ve ifasını teklif etmemiş olmalı.

Örnek:

A---Alım Satım Sözl.---B → Aynı anda ifa kuralı geçerli
Mal bedel
Bedel ödenmedi
Diye dava açtı

- Ödemezlik Def'ine ilişkin beyan dava dışı bir yolla da kullanılabilir ve kullanılması bir şekle bağlı değildir.
- Ancak kullanımı genellikle dava yoluyla olur.
- Bu bir def'i olduğu için kendisinden ifa istenen taraf ileri sürmedikçe hakim res'en nazara almaz. Ancak dava dışı ödemezlik def'inde bulunulmuş ve davalı ileri sürmemesine rağmen davacının ifadelerinden hakim

bunu anlıyorsa artık davaya engel bir durum olarak dikkate alması gerekir.

- Ödemezlik def'isi geçici bir def'idir.
- Karşı tarafın borcunu ifasıyla ya da ifayı teklif etmesiyle bu def'idan doğan hak sona erer.
- Def'inin geçersizliğini davacı ileri sürebilir ispatla yükümlüdür. İspat ederse hakim davayı şimdilik kapatır.

TBK m98 İfa Güçsüzlüğü

1-) Sözleşme kurulduktan sonra taraflardan biri borç ödemedi aciz hale gelmelidir. Yani mevcut malvarlığını muaccel borçlarını ödemeye yetmemelidir. Eğer sözleşme kurulurken de o taraf aciz haldeyse ve şartlar varsa diğer taraf yanıltma veya aldatmaya dayanarak iptal hakkını kullanabilir. (aciz: ifa güçsüzlüğü)

2-) Borçlunun ifa güçsüzlüğü halinde olması alacaklının alacağını tehlikeye düşürmelidir. Yani alacağı güvence altına alan rehin, kefalet gibi teminatlar varsa m98'in getirdiği imkânlardan yararlanılmaz.

TBK m98'in Getirdiği İmkanlar

- Karşı tarafın ifa güçsüzlüğüne nedeniyle alacağı tehlikeye düşen taraf güvence gösterinceye kadar kendi ediminin ifasından kaçınabiliyor. Bu da ödemezlik def'i gibi bir Def'idir.
- Karşı tarafa verilen süre içerisinde güvence gösterilmezse sözleşmeyi geçmişe etkili olarak sona erdirilebilir.(sözleşmeden dönebilir)
- *Sürekli borç doğuran bir borç ilişkisi varsa geriye etkili değil, ileriye etkili fesih olur.

ALACAKLI TEMERRÜDÜ

Şartları:

- 1-) Borçlu borcunun gereği gibi ifasını arz etmiş olmalı.
- *gereği gibi: miktar, nitelik, ifa yeri, ifa zamanı olarak uygun bir arz olmalı.
- 2-) Borçlu borcunun arzına rağmen alacaklı ifayı kabul etmemiş olmalıdır. (Kabulden kaçınmış olmalıdır.)
- 3-) Borçlunun ifa teklifi sözde kalmamalı fiiliyata da dökülmüş olmalı.
- 4-) Eğer alacaklının hazırlık hareketlerini yapması gereken bir durum varsa ve alacaklı bunları yapmaktan kaçınıyorsa alacaklı temerrüdü hükümleri uygulanabilir.
- 5-) Kaçınmanın haklı bir nedeni olmaması gerekir.(objektif olacak yani savaş vb gibi Kusur değil, neden sübjektif olacak)

-Kural olarak alacaklının temerrüdü sorumluluğuna yol açmaz. Çünkü bu alacaklının hakkı ve kimse hakkını kullanmadığı için sorumlu tutulamaz. Eğer bu hak aynı zamanda alacaklının borcu ise karşı taraf dilerse alacaklı temerrüdüne dilerse borcun yerine getirilmesin ilişkin hükümlere başvurabilir.

- Alacaklı temerrüdü yüzünden borç konusunu muhafazaya devam zorunda kalan borçlunun sorumluluğunu daha hafif takdir edilir ve muhafaza giderlerini alacaklıdan isteyebilir.

- Alacaklının temerrüde düşmüş olması borçluyu borcundan kurtarmaz, Borçlu borcundan kurtulmak istiyorsa kendisine tanınan imkanlar vardır.

Tevdi(Bırakma)

- Verme borçları için söz konusudur.

- Tevdi yerini ifa yerindeki hakim belirler.

- Hakim kararı almadan yapılan tevdi borçtan kurtarmaz.

Malı Satıp Satış Bedelini Tevdi TBK m108

- Niteliği gereği tevdi edilemeyecek bir mal söz konusudur.

- Alacaklıya önceden ihtar çekilir ve hakimın izniyle mal açık artırma usulüyle satılır. Bedeli tevdi edilir. Bedel ne zaman tevdi edilir, borçtan o zaman kurtulur.

- Hakim temerrüdün şartları falan var mı ? Hepsine bakar.

-Borsada kayıtlı piyasa fiyatı belli olan bir mal söz konusu ise hakim ihtar şartını aramıyor ve açık artırma şartını kaldırıyor.

Sözleşmeden Dönme

- Yapma borçları açısından öngörülmüştür.

-Borçlu temerrüdünde sözleşmeden dönme hükümleri uygulanır.

Örnek:

A, B'ye ya TV ya Buzdolabı ifa edecek. Seçme Hakkı Alacaklı B de.

*Secimlik borçlar bunun istisnasıdır.

Alacaklı Yüzünden İfanın İmkansızlaşması

- TBK bu hususta bir düzenleme getirmemiştir. Hâlbuki alacaklı yüzünden ifanın imkansızlaşması alacaklının temerrüdünden farklı bir durumdur.

Örnek:

Alım-Satım Sözl. Alıcı borç konusunu kusuruyla telef ederse borcun ifası alacaklı yüzünden imkansızlaşmış olur.

- Alman Kanunundaki çözümün hakkaniyete uygun olduğu gerekçesiyle alacaklı yüzünden ifanın imkansızlaşması halinde borçlunun borcundan kurtulacağı ve karşı edimi (eğer karşılıklı borç doğuran bir sözleşmeysen) isteyebileceği kabul edilmelidir.

- Ancak borcu ifa etmeyen borçlu bir takım masraflardan kurtulduysa emeğini kullanarak bir gelir elde ettiyse veya körü niyetle elde etmeyi ihmal eylediysen bunlardan (bu geliri de) düşülmelidir.

Borcun İfa Edilmemesinin Sonuçları

- Borcun ifa edilmemesi hem borcun hiç ifa edilmemesini hemde gereği gibi ifa edilmemesini kapsar.

Borcun Hiç İfa Edilmemesi Neden Gelir?

- Borcun ifası imkansız olabilir veya borcun ifası mümkün olduğu borçlu halde borcunu ifa etmemiş olabilir.

- Borçlu borcunu gecikerek ifa edebilir bu halde gereği gibi ifa etmemiş olur. Ama gereği gibi ifa etmeme hali " geç ifa" ile sınırlı değildir. Borçlanılan şeyden nitelik ve miktar olarak farklı bir şeyin verilmeye çalışılması halinde de gereği gibi ifa edilmemiş olmaz.

- Alacaklı kural olarak geciken ifayı kabule mecbur değildir.(Borç hiç ifa edilmemiş olur)

- Alacaklı borca uygun olmayan ifayı kabul ederse kötü ifa olur.

- Eğer borcun ifası mümkünse ve borç muaccel ise alacaklı ifayı talep ve dava edebilir.

- İfa mümkün olduğu sürece borçlu borcunu ifa etmeye alacaklı da yapılan ifayı kabule mecburdur. (Yani alacaklı ifadan vazgeçip tazminat istemek veya sözleşmeden dönme yolunu seçemez.)

-TBK m112-113-115 ve 116 genel olarak borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarına uygulanır.

- TBK m113 yapma ve yapmama borçlarına ilişkin düzenleme getirir.

- TBK m112-126 arası düzenlemeler sadece sözleşmeden doğan borçlar değil her türlü borca uygulanır.

İfa Davası ve Cebri İcra

- Bu konu TBK da düzenlenmiş değildir.

- İfası mümkün ve muaccel bir borcu alacaklı dava edebilir ve aldığı ilamı icraya koyabilir.

*İlam: Mahkemenin vermiş olduğu nihai kararın her iki tarafa da yöntemince hazırlanılarak onanmış örneklerinin verilmesi.

İfa Davası

- Alacaklı borçlunun ifaya mahkûm edilmesini ister (İfa mümkün ve muaccel olmalı)
- İfa mümkün olduğu sürece alacaklı ifa yerine tazminat isteyemez.
- Aksi taktirde ifanın mümkün olduğu itirazı ile karşılaşır(açılmış bir dava da ifa istemeyip tazminat isteyen alacaklı borçlunun itirazı ile karşılaşmazsa borçlu tazminat ödemek zorunda kalır).
- Alacaklı terditli bir dava açabilir ifa mümkünse ifayı değil de tazminatı talep edebilir.
- Alacaklının açtığı ifa davasında borçlu, ifanın imkansız olduğunu iddia ve ispat ederse alacaklı davasında bütünüyle ıslah edip tazminat isteyebilir.
- İfa mümkün olduğu müddetçe ifanın yapılması kabul edilmesi gereğine ilişkin kuralların istisnaları:

İfa davası açılması Kuralının İstisnaları

- 1-) Tarafların anlaşması.
- 2-) Kanun hükmü (karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde borçlu temerrüdünde belirli şartlarda ifaden vazgeçip tazminat istenebilir veya sözleşmeden dönebilir).
- Bazı hallerde ifa yerine tazminat istemek zorunda olabilir ;
- 1-) Maddi olarak ifa mümkün olmasına rağmen borçludan ifayı istemek dürüstlük kuralına aykırıysa ifa istenemez.
- 2-) Alacaklının ifa yerine tazminat istemek ya da sözleşmeden dönme yetkisi olursa bu hakları kullandıktan sonra ifayı isteyemez.
- 3-) Sözleşmeden doğan bazı yan borçların ifası istenemez. Sadece bunların gereğini yerine getirmeyen borçludan asıl borcunu gereği gibi ifa etmeden dolayı istenebilir.

Cebri İcra

- Alacaklının ifa davası üzerine lehine karar çıkması üzerine yani borçlunun ifaya mahkum edilmesi üzerine borçlu kendiliğinden borcu ifa ederse sorun yoktur.
- Aksi takdirde alacaklı cebri icra ya başvurabilir.
- Para borçlarının ifasında imkansızlık olmaz. Borcunu ödemeyen borçlu mallarına haciz veya iflas yoluyla mal varlığı paraya çevrilir.
- Alacaklıya iadesi gereken borçlunun zilyetliğinde bir mal varsa bu mal borçludan alınıp alacaklıya teslim edilir.
- Taşınmazın mülkiyetinde ki borcun veya irtifak tesisi borcunu yüklenen borçlu borcunu yerine getirmezse

mahkemenin mülkiyetin nakline karar vermesi ile zaten mülkiyet alacaklıya geçmiş olur.

- Yapmama borçlarının cebri icrası söz konusu olamaz mesela üretim sırrının açıklamaması gereken kimse bu sırrı açıklarsa bunun dönüşü yoktur sadece zarar varsa tazmin edebilir.

Tazminat Davası TBK m112

- 1-) Borcun hiç ifa edilmemiş (imkansızlık) veya gereği gibi ifa edilmemiş olması.
- 2-) Borcun hiç ifa edilmemiş ya da gereği gibi ifa edilmemiş olması dolayısıyla bir zarar ortaya çıkmış olmalı.
- Borcun hiç ifa edilmemiş ya da gereği gibi ifa edilmemiş olması ile zarar arasında nedensellik bağı olması gerekiyor yani hayatın olağan akışına göre borcun hiç veya gereği gibi ifa etmeme zararı doğurmaya elverişli olmalıdır.
- Bazen borçlunun borca aykırılığı beklenen halden bile sorumlu olmasına neden olabilir.(örn m380)
- Zarar deyimi tek başına maddi zarar ifade eder.
- Maddi zarar ise alacaklı kişinin mal varlığının rızası dışında azalmasıdır

Örnek:

A-----B 10 Nisan 2016'da A borcunu ifa etmeli 50.000 ₺ ye 10ton demir aldı. O tarihte demiri alıp parayı verecek o tarihte A demirleri vermedi B C'den 30.000 ₺ye aynı miktarda ve kalitede demir aldı tam da Anın ifa etme etmesi gereken tarihte.

*Bu örnekte zarar yok.

Olumlu Zarar

- Geçerli bir sözleşmenin ifa edilmemesinden doğan zarardır.
- Borç ifa edilmiş olsaydı mal varlığının arz edeceği durum ile ifa etmediği için arz ettiği durum arasındaki farktır.

Olumsuz Zarar (Menfi Zarar)

- Geçerli olduğuna inanılan bir sözleşmenin geçersiz olması durumunda ortaya çıkan zarar
- Güvenen kimsenin sözleşmenin hüküm ifade etmemesi halinde mal varlığını arz ettiği durumda bu olay hiç olmasaydı arz edeceği arasındaki farktır.

Örnek:

A-----B'den 5 Nisanda 100.000₺ye mal alıyor. Bir ay sonra mal teslim edilecek. C, A ya 110.000 TL'ye teklif ediyor. B ile olan sözleşmeyi düşünüp reddediyor o sözleşme hükümsüz ve bir ay sonra D'den 125.000 ₺ye alıyor.

Olumsuz Zarar:125.000-110.000=15.000

Olumlu Zarar: 125.000-100.000=25.000

- Olumlu zarar da sözleşme hükümsüz değil B borcunu ifa etmedi. Sözleşmenin kurulması, ifası için yapılan masraflar olumsuz zarar kalemini oluştur. Fiili Zarar mal varlığında meydana gelen zarar aktif azalır pasifi artar.
- Yoksun Kalınan Kar mal varlığının artması imkanının kaybedilmesidir. Pasifte azalma aktif de artma imkanının kaybedilmesidir.

ZARARIN İSPATI

- Zararın ispatı alacaklıya aittir. Alacaklı uğradığı zararı ispat edebilse de, uğradığı zararın miktarını ispat etmesi her zaman kolay olmaz.
- Eğer miktar ispat edilemiyorsa TBK m.114/2 gereği hakim zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler.
- Zararın hesabında hakim karar vereceği tarih hesaba alınır.
- Borcun ifa edilmemesinden veya kötü ifa edilmesinden zarara uğrayan alacaklının elde ettiği bir menfaat varsa ona ödenecek tazminattan menfaat mahsup edilir.

Örnek:

TBK' da ki hizmet sözleşmesi uyarınca çalıştırılan işçi haksız olarak işten çıkarılırsa ona ödenmesi gereken tazminattan başka bir işte çalışarak elde ettiği kazanç düşülür.

BORCUN İFA EDİLMEMESİNDEN SORUMLULUK

- Borcun ifa edilmemesinden borçlunu sorumlu tutulabilmesi için kusurlu olması gerekir(borçlunun kusurlu olduğu karine olarak kabul edilir). Aksini iddia eden borçlu kusursuzluğunu ispat etmelidir.

KUSUR:

- Borca aykırı sonucu tasarlayarak, arzu ederek ve bu sonucu göze alarak(kast) veya borca aykırı sonucun gerçekleşmemesi için gereken özeni göstermemesidir(ihmal).
- Kusur açısından ayırt etme gücünün varlığı gerekir.
- Borçlunun borcunu ifa edilmemesinden dolayı sorumluluğu açısından kusurunun derecesinin bir önemi yoktur. Her dereceden kusur sorumluluk doğurur.
- İş borçlu için bir yarar sağlamıyorsa sorumluluk daha hafif tayin edilir.(m.224)

BORÇLU KUSURSUZLUĞUNU NASIL İSPAT EDEBİLİR ?

- 1) Borçlu ayırt etme gücünün olmadığını ispat ederek kendisine kusur izafe edilemeyeceğini ortaya koyabilir.
 - TBK m.59 kıyasen uygulanır.
- 2) Borçlu borcu bilmediğini ve bilmemekte mazur görülebileceğini ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir.
- 3) Borçlu borcu ifa etmemenin fevkalade nedenden veya mücbir sebepten kaynaklandığını veya alacaklı yüzünden gerçekleşmediğini ispat edebilir.

FEVKALADE HAL:

İşsel bir olaydır. Borçlunun borcunu kaçınılmaz şekilde ifasına engel olur.

MÜCBİR SEBEP:

Dışsal bir olaydır yani haricidir, kim olsa gerçekleşen sebep yüzünden borcu ifa edemez.

- 4) Borçlu gereken tüm özeni göstererek ve kusursuzluğunu ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir.

Kusura Bağlı Sorumluluğun Donatılması

- Ya tarafların anlaşması ya da özel bir kanun hükmü ile olur.

- *Taraflar aralarında yapacağı anlaşma ile borçlunun kusurundan belli bir derecede sorumlu olmayacağını kararlaştırabilirler buna sorumsuzluk anlaşması denir.
- *Sorumsuzluk anlaşması borçlunun sorumluluğunun daraltılması demektir.

- TBK m.115 uyarınca borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma yapılabilir.
- Ağır kusurdan yani kast veya ağır ihmalden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin hükümsüzdür.
- Sadece borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına dair hükümler kesin hükümsüz olarak kabul edilir yani kalan hükümler Türk Borçlar kanunu madde 27 fıkra iki gereği geçerliliğini korur.
- Sorumsuzluk anlaşması zararın doğumundan önce yapılır, sonra yapılırsa ibra veya sulh olur.
- Sorumsuzluk anlaşmasından yararlanmak isteyen borçlu ağır kusurunun olmadığını ispatlamak zorundadır.

KURAL:

Borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmadığı kararlaştırılabilir.

İSTİSNALARI

- Hafif kusurdan sorumlu olduğu iki hal vardır;
 - 1) İşveren lehine işçi aleyhine yapılan (Ve işverenin kusurunda ki buna hafif kusurda dahil) sorumsuzluk anlaşmaları kesin hükümsüzdür.

2) a-uzmanlığı gerektiren bir iş varsa(doktorluk mühendislik mimarlık avukatlık vb.)

b-Kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen hizmet meslek veya sanat söz konusuysa borçlu her türlü kusurundan sorumludur.

BORÇLUNUN SORUMLULUĞUNUN GENİŞLETİLMESİ(KUSURU BULUNMASI BİLE SORUMLU OLMASI)

- Ya tarafların anlaşması ya da kanun hükmü öngörülebilir daha çok önceki borca aykırılıkta böyle bir sorumluluk öngörülebilir. TBK m119 f.3

- Yardımcı kişinin fiilinden sorumluluk şartları TBK m116.

- Borcun ifası ya da borç ilişkisinden doğan hakkın yardımcı kişiye bırakılmış olmalıdır.

YARDIMCI KİŞİ:

Borcun ifasında yardım alınan bir kişi olabileceği gibi borç ifasının tamamen kendisine bırakılan bir kişi de olabilir.

Borç İlişkisinden Doğan Hakkın Kullanılması

Bakımından Yardımcı Kişi:

- A, C'ye ait bodrumdaki yazlık villayı kiraladı A'nın oğlu D Top oynarken bütün camları kırdı burada D yardımcı kişidir.

- Yardımcı kişi gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir.

1) Yardımcı kişinin fiilinden borçlunun sorumluluğuna gidilebilmesi borçlunun onayı ile bu kimsenin ifaya katılmasına veya hakkın kullanmasına bağlıdır.

2) Tüzel kişinin organları yardımcı kişi değildir bunların fiili doğrudan tüzel kişinin fiili kabul edilir.

3) Borcun ifasında yardımcı kişi kullanılması borca aykırı olmamalıdır.

Borca Aykırı Olması Durumu:

- Böyle bir durumda ya yardımcı kişi kullanma hakkı yoktur ya da yardımcı kişi kullanmada gerekli özeni göstermemiştir.

4) Yardımcı kişi borca aykırı davranışla alacaklıya zarar vermelidir verilen zarar borcun ifası ile ilgili olmalıdır.

Örnek:

- B, A ya bir nakliye işi vermiştir.

A yorgun olduğunu söyleyerek C den kamyonu kullanmasını ister. Ü, C'nin kullandığı kamyonu çarpar ve eşyalar zarar görür. Bu durumda kamyonu A kullansa da bu kaza olacağından A'yı sorumlu tutamayız.

- Yani borç bizzat borçlu tarafından yerine getirilebilseydi zarardan ötürü onun sorumluluğuna gidilebiliyor olmalıdır.

5) Sorumluluk anlaşması yapılmamış olmalıdır çünkü yardımcı kişinin fiilinden doğan sorumluluk kısmen veya tamamen kaldırılabilir.

- İstisnası m116

*KESİN FİNAL SORUSU ***EZBERLE*

Borçlu Temerrüdü:

Borcun ifası mümkün ve muaccel olmalıdır yani imkansızlık varsa temerrüt olmaz.

ŞARTLARI

- Borç muaccel olmasına rağmen ifa edilmemiş olmalıdır

- İhtar

- Borcun ifası mümkün olmadı

- Alacaklı ifayı kabule hazır olmalı

1)Borç muaccel olmasına rağmen ifa edilmemiş olmalı

Muaccel:

- Alacaklının ifayı talep yetkisinin olması

- Eğer borçlu mesela ödemezdik defin de bulunabiliyorsa ve def'iyi ileri sürerse temerrüde düşmez.

2) İhtar

- Belirsiz bir vade varsa ihtar gerekir. Belirli ve kesin vadede ihtara gerek yoktur.

- İhtar borcun ifası talebini içermeli alacaklının ihtarı hangi niyetle yaptığının bir önemi yoktur alacaklı dava açarsa buda ihtar yerine geçer.

- İhtarın yapılması herhangi bir şekle bağlı değildir(TTK bakımından tacirin tacire ihtarı şekle bağlıdır).

- İhtar borçluya ulaştığı anda hüküm doğurur.

- Alacağın tespiti davası bu amacı gerçekleştirmez yani ihtar sayılmaz.

- İhtar hukuki işlem benzeri bir işlemdir.

- İhtar alacaklı veya yetkili temsilcisi tarafından borçluya ya da ihtarı kabule yetkili temsilcisine yönetilmelidir.

- İhtarı çeken kişinin tam ehliyetli olması aranmaz ayırt etme gücünün olması yeterlidir.

İhtar Gerektirmeyen Haller

1) Belirli bir vade varsa ihtara gerek yoktur.

2) Taraflardan birine ki genelde alacaklıya yapacağı bildirimle (muacceliyet bildirimi) ile vadeyi belirleme yetkisi verilmişse artık o vade tarihi olduğundan ayrıca ihtara gerek duyulmaz.

3) Dürüstlük kuralı uyarınca ihtar çekilmesi gereksiz olabilir mesela borçlu borcunu ifa etmeyeceğini açık ve net söylemiş olabilir.

4) Haksız fiilde fiilin işlendiği gün sebepsiz zenginleşmede eğer kötü niyetli zenginleşen varsa zenginleşmenin gerçekleştiği gün temerrüde düşmüştür ve ihtar gerek kalmaz (sebepsiz zenginleşen iyiniyetli ise temerrüde düşürmek için ihtar çekilir).

BORÇLU TEMERRÜDÜNÜN GENEL SONUÇLARI

1) Gecikme tazminatı borçlunun borcunu ifa etmede gecikmesi yüzünden alacaklının uğradığı zararın telafi edilmesine yöneliktir.

- Mutlaka ifa ile istenmesine gerek yoktur ifa davasından sonrada gecikme zarar için dava açılabilir.
- Gecikme yüzünden yapılan masraflar gecikme yüzünden başkasına ödenen tazminatlar geciken ifadan dolayı yaşanan kazanç kayıpları vs gecikme tazminatına girer.

Örnek:

- A ile B arasında yapılan eser sözleşmesi;
- B, 10.11.14 tarihinde otel yapıp teslim edecektir.
- B belirlenen tarihte oteli teslim etmemiştir.
- A iptal etmek zorunda kaldığı rezervasyonlar için müşterilerine tazminat ödemek zorunda kalabilir.
- A o tarihte oteli işletmekte olmadığı için kazanç kaybına uğramış olabilir.
- Borçlu temerrüde düşmekte kusurlu olmadığını ispat edebilirse tazminat ödemekten kurtulabilir.
- Temerrütten itibaren gecikme tazminatı hesap edilir.
- Zararı alacaklı ispat etmelidir zarar belirlenemiyorsa hakim karar verir.

2)BEKLENMEDİK HALDEN(Kazadan) SORUMLULUK

- Borçlu(aslında) borç konusu şeyin beklenmedik hal dolayısıyla zarara uğramasından sorumlu olmaz ama temerrüde düşen borçlu temerrüt süresinde mala gelen (beklenmedik hal nedeniyle olsa bile) zarardan sorumlu olur.

Örnek:

B salondaki halıyı A'ya sattı 11.04.17 tarihinde teslim edecek ve bu tarihte teslim etmedi. Binada çıkan yangında halı yandı B temerrüde düştüğü için bu zarardan sorumludur.

B SORUMLU OLMAKTAN HİÇMİ KURTULAMAZ:

- Temerrüde düşmekte kusurlu olmadığını ispat etmeli ya da borcunu zamanında ifa etseydi bile beklenmedik halin ifa konusu şeye zarar vereceğini ispat edebilir.

- Doktrinde bir kısım yazara göre A'nın evinde o tarihte su baskını olsa ve bu nedenle halı zamanında teslim edilseydi bile telef olacak olsa borçlu bunu ispat ederek de sorumluluktan kurtulabilir.

PARA BORÇLARINDA TEMERRÜD

- Borçlu para konusunda temerrüde düşerse borçlunun kusuru ve alacaklının zararını ispat etmeksizin alacaklı temerrüt faizi isteyebilir.
- Temerrüt faizi oranı %9 dur faiz oranı sözleşmede taraflarca kararlaştırılabilir ancak bu oran %9'un %100'ünü geçemez. Türk Borçlar kanundaki bu sınırlama TTK uyarınca tacirler için geçerli değildir. Faiz oranı ticari işler bakımından serbestçe belirlenebilir.
- Temerrüt faizi temerrüde düşülen günden itibaren başlar ifa tarihine kadar devam eder.
- Temerrüt faizine ayrıca temerrüt faizi yürütülemez.
- Temerrüt faizi ifa ile birlikte(veya ifayı kabul ederken çekince ileri sürülmeli) istenmeli. Çünkü asıl borç sona erince ferisi niteliğindeki faiz alacağı de sona erer.

AŞKIN ZARAR (Ek Munzam)

- Alacaklının temerrüt faizi ile karşılanmayan zararı varsa temerrüt faizini aşan zararın tazmini istenebilir. Ama bunun için temerrüt faizini aşan zararı ispat etmelidir.

- Borçlu kusursuzluğunu ispat ederek aşkın zararı tazminden kurtulabilir(temerrüde düşmede kusurunun olmadığını ispat etmelidir).

KARŞILIKLI BORÇ YÜKLEYEN SÖZLEŞMELERDE BORÇLU TEMERRÜDÜ

- 1) ya aynen ifa+ Gecikme tazminatı= genel sonuç
- 2) ya ifadan vazgeçip olumlu zararın tazmini
- 3) ya da sözleşmeden dönüp olumsuz zararın tazmini

- Alacaklı borçluya borcu ifa etmesi için süre verir.
- Ek süre verilmesi de hukuki işlem benzeri fiildir.
- Borçlunun temerrüt hali bu süre boyunca devam eder yani temerrüt durumunda olduğu için malın başına kazara bir hal gelirse sorumlu olur.
- Gecikme zararı söz konusu ise bu süre (yani ifaya kadar geçen süre için) ödenmesi gerekir.
- Borçludan beklenen bu süre zarfında yani kendisine tanınan sürede borcu aynen ifa etmek ve gecikme tazminatını ödeyip borçtan kurtulmaktır.
- Borçluya çekilecek ihtar süreyi içerebilir.
- Verilecek sürenin uygun olması yani borçlunun borcunu ifa edebilmesi için makul olması gerekmektedir.

- Alacaklı bu süreyi kendisi tayin edebileceği gibi hakim aracılığı ile de tayin edebilir (İleride sıkıntı yaşamak istemiyorsa alacaklı süreyi hakime tespit ettirmeli) süre verilmesine ilişkin beyan herhangi bir şekle bağlı değildir.

- Bu sürenin sonunda iki seçimlik hakka sahip olur.

A: ya ifadan vazgeçip müspet zarar

B: ya da sözleşmeden dönüp menfi zarar

- Eğer sürenin sonunda alacaklı aynen ifaya mahkum olmak istemiyorsa hangi hakları kullandığını derhal bildirmelidir hangi hakları kullandığına ilişkin beyan yenilik doğuran bir beyandır.

- Alacaklı daha süreyi verirken hangi hakları kullanacağını beyan edebilir.

Örnek:

10 gün içinde borcunu ifa etmiyorsa sözleşmeden dönerim

SEÇİLEN İMKANIN SONUÇLARI

- Aynen ifa + gecikme tazminatı (süre vererek).

- İfadan vazgeçip müspet zarar.

- Borçlu temerrüde düşme de kusuru olmadığını ispat ederse müspet zarar ödemez borçlunun kusuru yoksa sadece iki imkan kalır.

1) Aynen ifa

2) Sözleşmeden dönme

Sözleşmeden Dönme ve Menfi Zarar

Klasik Teori

- Bozucu yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğindedir sözleşmeden dönme gereği üzerine gerisingeri ortadan kalkıyor ve dönmeden önce ifa edilmiş edimler sebepsiz zenginleşme uyarınca iadesi istenir. (sebepten ortadan kalktığı için)

- Borcu güvence altına alan rehin kefalet gibi teminatlar düşer.

Yasal Borç İlişkisi Teorisi

- Sözleşmenin ortadan kalkması doğru olmakla birlikte baştan itibaren hükümsüz olduğunu ve dönmeden önce verilmiş edimler sebepsiz hale geldiğini kabul etmez. Bu görüşe göre önceden verilmiş edimlerin iadesi Türk Borçlar kanunun m25'in üçüncü fıkrası gereği olur.

Geri Dönme Teorisi

- Sözleşmeden dönme ne ileri ne de geçmişe etkili sonuç doğurur sözleşme ortadan kalkmaz içerik değiştirir. Önceden ifa edilmiş edimler bakımından yine akdi geri verme talebi gündeme gelir borcu güvence altına alan teminat düşmez.

Süre Verilmesine Gerek Olmayan Haller

1) Borçlu borcunu ifa etmeyeceğini söylüyorsa

2) Borcun ifası teminat nedeniyle alacaklı için yararsız kalmışsa

3) Kesin vade varsa süre vermesine gerek yok

- belirsiz vade --> ihtar + süre

- belirli vade --> ihtar yok süre var

- kesin vade --> ihtar yok süre yok

Borcun Sona Ermesi

- Borcun sona ermesinin en doğal yolu borcun ifa edilmesidir.

- Hak düşürücü sürenin geçmesi bozucu koşula

bağlanmış bir sözleşmede bozucu koşulun

gerçekleşmesi borcu sona erdirir. Borçlar hukuku özel hükümlerde her bir sözleşme bakımından düzenlenmiş

sona erme sebepleri bulunabilir. Ancak TBK Genel

Hükümlerde Bahsedilen borçların sona erme sebepleri ele alınacaktır.

İbra

- Alacaklı ve borçlunun anlaşması yoluyla alacaklının alacağının bir kısmından ya da tamamından vazgeçmesidir.

- İbranın geçerliliği herhangi bir şekle bağlı değildir.

Ama ileride problem yaşamak istemeyen borçlunun alacaklıdan kendisini ibra ettiği beyanı içeren imzalı belge alması yararlı olur.

- İbranın söz konusu olabilmesi için borçlunun da kabul etmesi gerekir. Çünkü ibra anlaşmadır.

Tasarruf İşlemi:

- Malvarlığında bulunan bir hakka doğrudan doğruya etki eden onu ortadan kaldıran değiştiren işlemidir. O halde alacaklının alacak hakkına doğrudan doğruya etki eden onu ortadan kaldıran ibra bir tasarruf işlemidir.

- İbra borcu meydana getirilerek eski borcun sona erdirilmesidir.

A—Satış Sözleşmesi---B

Mal aldı

Bedel Alacaklısı

Ve semen

(bedel)

Ödeyecek

B—Ödünç Sözleşmesi---A

O bedeli

Ödünç vermiş

Gibi olur.

A---Otelde Konaklama Söz-----B
10.000\$ para Otelci
Ödeyecek

B---Eser Sözl.---A
Otelci boyama işini
Üstleniyor.

- Yenilemede eski borç sona erer yeni borç doğar.
- Eski borç mevcut değilse ya da geçerli değilse (mesela kanuna ahlaka aykırı) artık geçerli olmayan bu eski borcun yenilenmesi söz konusu olamaz.
- Tarafların yenileme niyeti olması gerekir.
- Eski borçlar ve ona bağlı ferî haklar sona erer.
- Eski borca ait zamanaşımı süresi ortadan kalkar. Yeni borca ait zaman aşımı süresi baştan işlemeye başlar.

Alacaklı ve Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi

A→ÖLÜ

B, ölmeden evvel babası A'dan 10.000TL borç aldı. B geride kalan tek mirasçı

Bir kimsenin kendisinden alacaklı olacağı beklenemeyeceği için borçlu ve alacaklı sıfatlarının birleşmesi borcu sona erdirir.

İfa İmkânsızlığı

- İfa imkânsızlığının borcun doğumundan sonra gerçekleşmesine bağlıdır.
- İmkânsızlık, bir doğal (tabii) olay neticesinde veya insan fiiliyle meydana gelebilir. Maddî bir fiil neticesinde veya hukukî bir engel dolayısıyla imkansız olabilir.
- İmkânsızlığın objektif veya sübjektif imkansızlık olması arasında fark yoktur.
- Oğuzman/Öz'e göre; Borçlu imkansızlıkta kusurluda olsa kusursuzda olsa imkansızlık borcu sona erdirir. Tek fark borçlunun imkansızlıkta sorumlu olduğu durumlarda tazminat ödemek zorunda kalmasıdır.
- Doktrindeki diğer çoğunluk görüşe göre imkansızlıkta borçlunun kusur varsa borç sona ermez içerik değişir ve tazminat borcuna dönüşür. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan birinin edimi ifası imkansızlaşırsa kendi edimini ifa borcundan kurtulur ama karşı edimi de talep edemez.

TBK m136/1

A----Satış Sözl---B 10.08.2014 / Sözleşme yapılır
Yapılmaz 10.000TL
Ödedi.

A, 10.10.2014 tarihinde atı teslim edecek vade gelmeden yangın çıktı at yandı. İfa borcundan kurtulur. Aldığı 10.000TL'yi sebepsiz zenginleşme gereği geri vermeli.

TBK m136/3

10.09.2014 tarihinde yangın çıktı ve at yandı. A, atın yandığını B'ye haber vermedi. Hâlbuki haber verse B o tarihte 11.000TL'ye aynı nitelikte at alabilirdi. Atın yandığından vadede haberi oldu ve aynı nitelikte at 15.000TL'ye aldı. 4.000 TL'nin tazminini isteyebilir.

- Borcun sadece bir kısmının imkânsızlaşması durumunda borç o kısım itibarıyla sona erer ancak taraflar o kısmın imkânsız olduğunu bilselerdi sözleşmeyi hiç yapmayacak idilerse borcun tamamı sona erer. Yani tam imkânsızlık hükümleri uygulanır.

TAKAS

Şartları:

- 1-) Karşılıklı alacak olmalıdır.
 - 2-) Alacaklar türdeş olmalıdır.
 - 3-) Her iki borç muaccel olmalı (Alacaklının alacağı istenebilir, borçlunun borcu ifa edilebilir olmalıdır.)
 - 4-) Takastan önceden feragat edilmemiş olmalıdır.
- Kumar ve bahisten doğan borcun takibi yapılamadığından takas söz konusu olamaz.
 - Takas tek taraflı yöneltilmesi gereken bir beyanla olur ve beyan şekle bağlı değildir.
 - Takasın şartları 10.10.2010 tarihinde gerçekleşse ama taraflardan biri 15.10.2010 tarihinde takas beyanında bulunsa etkisinin 10.10.2010dan itibaren yani şartların gerçekleştiği andan itibaren gösterir.
 - Takas ile aynı türden iki edimden azı oranında borç sona erer.
 - Her ne kadar takas tek taraflı beyanla kullanılsa da TBK m144de sayılan durumlarda alacaklının rızasıyla takas yapılır.

Zamanaşımı

Hak Düşürücü Süre

- Sürenin geçmesi hakkın sona ermesine neden olur.
- Yenilik doğuran haklar için söz konusu
- Hakim tarafından re'sen dikkate alınır
- Hak düşürücü süre kesilmez durmaz

Zamanaşımı

- Bir def'dir.
- Alacaklının bu sürede hareketsiz kalması borçlunun borcun ifasından sınırsız olarak kaçınılabilmesine neden olur.
- Alacak hakkı için söz konusu olur.

- Hakim re'sen dikkate almaz.
 - Zamanaşımını kesen ve durduran sebepler vardır.
- TBK m146: Farklı bir zamanaşımı süresi yoksa genel aşım süresi 10 yıldır.
- TBK m117: 5 Yıllık zamanaşımı süresine tabi haller
- TBK m146 ve m147: Kesindir. Sözleşmeyle bu süreler değiştirilemez.
- Zamanaşımında bulunma hakkı doğduktan sonra bu haktan feragat edilebilir. Önceden yapılan feragat geçersizdir.
- 01.05.2002
- 01.05.2012 10 YIL – Vade tarihi kararlaştırılmamışsa her borç doğduğu an muaccel olur.
- TBK m153 ve m154 Zamanasımı durması ve kesilmesi.

HAKSIZ FİİLLER

- TBK bakımından haksız fiiller borcun kaynaklarından biridir.
- Kusura dayanan haksız fiil sorumluluğu Türk Borçlar kanunu madde 49'da düzenlenmiştir.
 - Kusursuz sorumluluktan bahsedilebilmesi için buna ilişkin kanun hükmüne ihtiyaç vardır. Yani mesela içtihatla kusursuz sorumluluk hali yaratılamaz.
 - Özel olarak kusur sorumluluğunun düzenlendiği hallerde özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi gerekir.

KUSURA DAYANAN SORUMLULUĞUNUN ŞARTLARI

- 1) Hukuka aykırı bir fiil.
- 2) Zarar.
- 3) Hukuka aykırı fiil ile zarar arasında uygun illiyet bağı olmalıdır.
- 4)Kusur

1) Hukuka Aykırı Fiil:

Fiil ve hukuka aykırılık olarak ikili bir ayırım da incelemek gerekir.

Fiil:

- Haksız fiil nedeniyle bir kimsenin sorumluluğuna gidilebilmesi o kişiye atfedilen bir fiilin bulunmasına bağlıdır.

Örnek

- A kafasına düşen dolu taneleriyle yaralanır.(insan fiili yok)
- Kişinin fiili yapma veya yapmama tarzında olabilir.
- Kişinin bu fiili aktif olabileceği gibi pasif bir davranışta da gerçekleşebilir.

Örnek

- Hasta bakıcı vermesi gereken bir ilacı vermezse pasif bir davranışla hukuka aykırı fiilde bulunmuş olur --> ama bunun için sonucu engellemek hususunda bir görevinin olması gerekir.
- Pasif bir davranışla gerçekleştirilen fiiller bakımından "ihmal suretiyle icra" ifadesi de kullanılır. Ancak burada kastedilen ihmal kusurunun derecesi olan ihmal değildir.(mesela hasta bakıcı vermesi gereken ilacı bilerek ve isteyerek vermeyip hastanın ölümüne neden olursa kasti vardır ama fiili ihmal suretiyle icra oluşturur)

HUKUKA AYKIRILIK

- İşlenen fiilin bir hukuk kuralına aykırı olması gerekir.
- Objektif bir kavramdır.

Akıl hastası A, B'nin kolunu kırar A'ya kusura atıf edemem ama fiilinin hukuka aykırı olduğunu söyleyebilirim.

- A, B'yi bıçakladı.(mutlak hak vücut bütünlüğünü ihlal)
 - A, B'nin evini yaktı(mutlak hak mülkiyet hakkını ihlal)
- Hukuka Aykırılık bağı için 2 unsurun gerçekleşmesi gerekir;

- 1) Mutlak hakkın ihlali neticesinde bir zarar meydana gelmesi
 - 2) Hukuka aykırılığı kaldıran bir neden olmaması
- Mutlak hakkı ihlaline neden olan fiil doğrudan mutlak hakkı ihlaline yönelik olabileceği gibi mutlak hakkı ihlale yönelik olmasa da böyle bir ihlale neden olmuş olabilir

Örnek

- A ses sanatçısı B'yi öldürdü B'nin eşi C çocukları ç1 ve ç2 babalarının desteğinden yoksun kaldı.
- B'ye borç veren E, verdiği 100.000₺'yi alamaz hale geldi.
- B ile Bir dizi konser anlaşması yapan organizatör K konserlerin iptal yüzünden zarara uğradı.
- B'nin çocukları ve eşi destekten yoksun kalma sonucu uğradıkları zararın tazminini A'dan isteyebilir.
- Çünkü burada A'nın fiili ile C'nin ve ç1,ç2'nin uğradıkları zarar arasındaki hukuka aykırılık bağı kanun tarafından kurulmuştur.
- Ama ne E ne K uğradıkları zararın tazminini ondan isteyemez. Çünkü A'nın fiili ile E ve zarar arasında hukuka aykırılık bağı yoktur. Adam öldürmeyi yasaklayan norm organizatör E'nin menfaatini korumak için kurulmamıştır.

Normun Koruma Amacı Teorisi:

- İhlal edilen normun hangi menfaatleri koruduğu
hangi zararları önleme amacı güttüğü araştırılmalıdır.

HUKUKA AYKIRILIĞI ORTADAN KALDIRAN HALLER:

1.Zarar Görenin Rızası:

M, yüklenici Y'den evinin duvarını yıkmasını ister. (Bu halde yüklenicinin mülkiyet hakkını ihlale yönelik fiili hukuka uygunluk nedeni ile yani zarar görenin rızası nedeniyle hukuka aykırılık içermez) .

-Rıza açık veya örtülü verilebilir.

-Verilmiş rıza geçerli olmalıdır zarar gören kişi üstünde serbestçe tasarruf edebileceği bir hakka ilişkin rıza gösterebilir.

- Mesela kimse yaşam hakkından vazgeçemez aksi takdirde verilen rızanın hiçbir geçerliliği yoktur.

- Rıza fiil işlenmeden önce verilmiş olmalıdır fiil işlendikten sonra verilen rıza tazminattan vazgeçme olarak yorumlanabilir.

2) Kamu Hukukuna Dayanan Bir Yetkinin Kullanılması:

- Mutlak hakkın ihlaline yönelik fiil kamu hukukuna dayanan bir yetkinin kullanılması suretiyle işleniyorsa o fiil hukuka aykırı değildir.

Örnek:

- İdam kararını uygulayan Celladın fiili/haciz kararını uygulayan icra memurunun fiili.

3) Özel Hukuka Dayanan Yetkinin Kullanılması

- Velayet hakkını kullanan anne veya baba zararlı bir maddeyi çocuklarının elinden zorla alabilirler bu hukuka uygundur.

- Anne ve baba eğittikleri gerekçesiyle çocuğu dövemezler.

- Hakkın ve yetkinin sınırı aşılmamalıdır.

- Hakkın kötüye kullanılması söz konusu olmamalı yoksa bu tip işlemler hukuka aykırıdır.

4)Üstün Nitelikte Özel veya Kamusal Yarar:

Örnek:

- Bilinci kapalı halde gelen hastaya doktorun tıbbi müdahalede bulunması rızası olmasa da hukuka uygundur çünkü hastanın bunda özel yarar vardır.

Örnek:

- Bir yörede salgın hastalık yüzünden bu yörede yaşayan herkese aşı yapılması.

5) Haklı Savunma (Meşru Müdafaa)

- Bir kimsenin kendisinin veya başkasının şahsına veya mal varlığına yönelik hukuka aykırı bir saldırıyı def etmesidir.

Şartları:

1)Hukuka aykırı bir saldırı olmalı

2) Saldırı hala devam ediyor olmalı

3) Savunma saldırıyı önlemeye yönelik ve buna elverişli olmalı

4) Savunma ve saldırı arasında orantı olmalı

5) Zorunluluk Hali

- Kendisini veya başkasına açık ya da yakın bir zarar tehlikesinden koruma amacı olmalıdır.

- Bu yolla sadece bir başkasının malvarlığına zarar verilebilir.

- Önlemek istenen zarar verilen zarardan çok daha büyük olmalıdır.

- Kişinin başkasına verdiği zarara neden olan fiili kendisine veya başkasına yönelik tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli olmalıdır.

6) Kuvvet kullanma

Örnek:

- Dağ başında bir otelde konaklayan müşteri sabah olunca ücreti vermek istemez kolluk kuvvetlerinin oraya ulaşması çok vakit alacağından ve otelcinin belki de hakkını elde etme imkanı ortadan kalkacağından müşterinin otosunun lastiklerini indirebilir.

Kusura Dayanan Sorumluluğun Şartları

1) Hukuka aykırı fiil

2) Zarar

3) Hukuka aykırı fiil ile zarar arasında illiyet bağı

4) Kusur

2) ZARAR

- Haksız fiil nedeniyle fiili işleyen kimseden tazminat istenebilmesi zararın varlığına bağlıdır.

- Zarar, bir kimsenin rızası dışında mal varlığında meydana gelen azalmadır.

- Haksız fiil yüzünden mal varlığını arz ettiği durum zarardır.

- Zarar neticesinde aktifler azalabilir pasifler çoğalabilir kardan mahrumiyet olabilir.

Maddi Zarar:

- Gerçek anlamda zarar ile kastedilen maddi zarardır.

Manevi Zarar:

- Kişilik haklarına saldırı dolayısıyla kişinin duyduğu elem, ıstırap neticesinde meydana gelen zarardır.

- Menfi zarar müspet zarar ayrımı haksız fiiller açısından geçersizdir.

Fiili Zarar:

- Fiili olarak mal varlığı aktifliğinin azalması pasifinin çoğalmasıdır.

Yoksun Kalınan Kâr:

- Kazançtan mahrumiyeti ifade eder mal varlığı artışına engel olan bir durum vardır.

Örnek:

A ünlü piyanist B'yi yaralar B bu yaralama neticesinde bir ay tedavi görür ve 3 ay sahne alamaz.

B'nin fiili zararı---> Bir aylık hastane masrafları
Yoksun kalınan kâr--> Üç ay sahne alamamak.

Normatif Zarar:

Kişinin Malvarlığında azalma olmaksızın bir maldan yararlanma veya bir tatil fırsatın kaçırılması nedeniyle bir zarar olduğu ve bu zararın tazmin edilmesi gerektiği söylenir. (Türk hukukunda kabul görmüyor)

Doğrudan Zarar:

- Haksız fiil neticesinde herhangi bir unsur eklenmeksizin meydana gelen zarardır.
- A, B'nin Kulağını kesmiş hastanede tedavi olması yüzünden uğradığı zararlar doğrudan zarardır.

Dolaylı Zarar:

- Haksız fiil neticesinde dolaylı olarak meydana gelen yani bir unsurun eklenmesiyle oluşan zarardır.
A, B'nin kulağını kesti B, işe gidemediği ve çalışmadığı için kazançtan yoksun kaldı.

Yansıma Zarar:

- Haksız fiile uğrayan kişi dışında başka bir kişinin bu fiil yüzünden zarar görmesi yansıma zarardır.
- Yansıma zarar dolayısıyla zarara uğrayanların tazminat talep edebilmeleri hukuka aykırılık bağının olmasına bağlıdır.
- Hukuka aykırılık bağının olmasından kastedilen normun koruma amacı teorisine göre kişinin normun koruduğu kişilerden olması gerekir.
- Ölenin desteğinden yoksun kalanlar için hukuk aykırılık bağı kanun gereği kurulmuştur.

Mevcut Zarar:

- Zararın hesap edildiği tarihte gerçekleşmiş olan zarardır.

Müstakbel Zarar:

- Zararın hesap edildiği tarihte henüz mevcut olmayan ama bir riskin eklenmesine gerek olmadan gerçekleşeceği bilinen zararlardır.

Muhtemel Zarar:

- Zararın hesap edildiği tarihte henüz mevcut olmayan ve gerçekleşmesi bir riskin eklenmesine bağlı olan zarardır.

Örnek:

A, B'yi ağır şekilde yaralamıştır. B ağır bir ameliyat geçirecek ve bu ameliyat sonucu ölürse yani bu riziko gerçekleşirse bir takım zararlar doğacak.

3)Hukuka Aykırı Fiil İle Zarar Arasında İlliyet Bağı:

- Hayatın olağan akışından normal yaşam deneyimlerine göre işlenen fiil somut olaydaki zararı meydana getirmeye elverişli ise uygun illiyet bağının varlığından bahsedilir.

Örnek:

B metrobüs kuyruğunda beklerken araya kaynamaya çalışan A ile kavga eder. A, B ye vurur ve yaşanan tartışma yüzünden B gelen ilk metrobüse binemez sonraki metrobüse biner ve metrobüs kaza yapar B ölür. Hayatın olan akışında A'nın fiili B'nin ölümüne neden olmaz. Yani ölüm ile olay arasında illiyet bağı yoktur.

Farazi illiyet(Önüne Geçen İlliyet-Önüne Geçilen İlliyet)

- Haksız fiil ve zarara neden olan kişi kendi fiili olmasaydı dahi sonradan gerçekleşen başka bir olayın aynı zarara sebep olacağını söyleyerek sorumluluktan kurtulamaz.

A, B'nin ahırdaki ineğini öldürse bu olaydan 10 dakika sonra ineğin olduğu ahıra yıldırım düştü ;
(farazi neden)--> A fiilim olmasaydı dahi bu olay gerçekleşecek yani inek ölecekti diyerek sorumluluktan kurtulamaz.

SEBEPLERİN ÇOKLUĞU (Ortak İlliyet):

- Birden çok sebep tek başına meydana getiremeyecekleri etkiyi ancak bir arada meydana getirebilirler.

Örnek:

- Bir hırsızın tek başına taşıyamadığı kasayı diğer hırsızlarla birlikte taşıyarak hırsızlık fiilini gerçekleştirmeleri.

Yarışan İlliyet:

-Tek başına sonuca etkili olacak sonucu meydana getirecek birden çok sebep aynı olayda gerçekleşir.

Örnek:

Bir insanı öldürmeye elverişli zehri iki insanın aynı anda vermeleri. Biri zehri vermemiş olsa da diğerinin verdiği zehir bir insanı öldürmeye yetecektir.

Seçimlik İlliyet:

- Zararın meydana getirmeye elverişli birden çok fiilden Sonucu hangisinin meydana getirdiği tespit edilemiyorsa seçimlik illiyet söz konusudur.

İLLİYET BAĞININ KESİLMESİ

- Hukuka aykırı fiile ilişkin sonuç gerçekleşmeden nedensellik bağı kesilirse kişi sadece nedensellik bağının kesilmesine kadar olan fiillerden sorumlu olur.

NEDENSELLİK BAĞINI KESEN HALLER

Zarar Görenin Ağır Kusuru

- A, B'yi ormanda yakaladı ve yaraladı bu acıya daha fazla dayanamayacağını düşünen B kendisini uçurumdan attı. Bu ölümden dolayı A sorumlu değildir.

Üçüncü Kişinin Fiili:

- A, Komşusu B'yi bahçede gördü ondan hiç haz etmediği için onu bıçakladı. B bahçede yaralı olarak gezerken hasmı C onun bu durumunu gördü ve onu kalbinden bıçaklayarak öldürdü. C'nin fiili A'nın illiyet bağını sona erdirdi.

Mücbir Sebep

- A, B'yi yaraladı. B hastanede tedavi olurken deprem oldu ve öldü depremde ölmesi illiyet bağını kesti.

4) KUSUR:

- Kişi ya zararlı sonucu bilerek isteyerek hareket eder (kast) ya da zararlı sonucu hukuka aykırılığı istememekle birlikte bu sonucu engellemek için gerekli özeni göstermez(ihmal).
- Kusur kast ve ihmal olmak üzere ikiye ayrılır ihmal de kendi arasında ağır ihmal ve hafif ihmal olarak ayrılır.

Ağır İhmal:

- Normal makul ortalama bir zekâyâ sahip bir kişinin göstermesi gereken özeni göstermemek.

Hafif ihmal:

- Tedbirli dikkatli bir kimsenin göstermesi gereken özenin gösterilmemesidir.
- Bir kişiye kusuru affedebilmek için kişinin ayırt etme gücünün olması gerekir.
- Ayırt etme gücünün geçici kaybı Türk Borçlar Kanunu madde 59'da düzenlenmiştir. Bu kimse ayırt etme gücünü geçici olarak kaybettiye kusurunun olmadığını ispat etmekle sorumluluktan kurtulabilir.
- Tüzel kişilerde organın fiili tüzel kişinin fiili kabul edilir yani organa kusur yüklenebiliyorsa tüzel kişinin sorumluluğuna gidilir.
- Organın fiili nedeniyle tüzel kişi sorumlu tutabilmemiz işlenen fiilin organın icra ettiği görevle ilgisinin bulunmasına bağlıdır.

AHLAKA AYKIRI BİR FİİLE BAŞKASINA ZARAR VERİLMESİ (TBK m49/2)

- Burada ahlaka aykırı bir fiille başkasına verilen zarardan sorumlu olabilmek için bir kimsenin kastı

aranır. Hâlbuki hukuka aykırı bir fiille başkasına verilen zararlar bakımından hafif ihmal düzeyinde bile kusurun varlığı yeterlidir. Dolayısıyla ahlaka aykırı fiil aynı zamanda hukuka aykırı bir fiil niteliği de taşıyorsa madde 49'un birinci fıkrasından sorumlu tutmak daha mantıklıdır.

- Ahlaka aykırılık kesinlikle kastla yapılmalıdır.

- Burada kastedilen ahlak genel ahlaktır.

TAZMİNAT DAVASI

- Eda davasıdır zarar gören kişinin uğradığı zararın tazmin edilmesine yöneliktir.

- Bu tazminat genellikle nakden yani parasal olarak gerçekleşir ama aynen tazminine de karar verilebilir.

- Davacı: Haksız fiil neticesinde zarara uğradığını iddia eden kişi.

- Davalı: Haksız fiil neticesinde oluşan zararı tazminle yükümlü kişidir.

Görevli mahkeme--> Hukuk mahkemesi.

Yetkili mahkeme--> HMK m6 ve m16 uyarınca belirlenir.

m6--> Davalının bulunduğu yer mah.

m16--> Haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği ya da gelme ihtimalinin olduğu veya zarar görenin yerleşim yeri.

ZAMAN AŞIMI

TBK m72

--> 2 yıllık ve 10 yıllık süre ön görür.

2yıl--> Zarar ve tazminat yükümlüsü öğrenildikten sonra.

10yıl--> Herhalde fiilin işlendiği tarihten itibaren

- Eğer haksız fiil aynı zamanda ceza hukuku anlamında da suç oluşturuyorsa ve ceza davası zamanaşımı daha uzunsa uzun olan süre uygulanacaktır.

- Ceza mahkemesi fiilin suç olmadığına karar verirse o zaman ceza zamanaşımı süresi etkili olmaz.

Tazminat davalarında:

SORUMLULUK ŞARTLARININ ISPATI:

- Davacı hukuka aykırı fiili bu fiil nedeniyle zarara uğradığını fiil ile zarar arasında uygun nedensellik bağı olduğunu davalının kusurunu ispat etmelidir

-Bu şartlar aynı zamanda kusura dayanan sorumluluğunda şartlarıdır.

TAZMİNAT DAVALARINDA CEZA MAHKEMESİ

KARARLARININ, CEZA HUKUKUNUN ETKİSİ:

- Türk Borçlar Kanunu madde 74'te düzenleme getirilmiştir;

- Zarar verenin kusurunun olup olmadığı ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı konularında hukuk hakimî medenî prensipler çerçevesinde değerlendirme yapmalıdır ceza hakimînin bu konuda verdiği kararlar hukuka hakimîni bağlamaz.
- Hukuk hakimî, Ceza hakimînin fiilin suç oluşturmadığı hususundaki nitelemesi ile bağlı değildir.
- Ceza Mahkemesi'nde yapılan yargılama sonucu isnat edilen fiilin sanık tarafından işlenmediği gerekçesiyle verilen beraat kararı Hukuk Mahkemesi'ni bağlar.
- Isnat edilen fiilin sanık tarafından işlendiği ve suç oluşturduğu noktasında verilen ceza mahkemesi kararı tazminat davasına bakan hukuk hakimîni bağladı kabul edilir.

ZARARIN BELİRLENMESİ:

- Zarar miktarı hüküm edilecek tazminatın üst sınırını oluşturur.
- Zarara uğradığını ve zarar miktarını davacının ispat etmesi gerekir.
- İspat edilemeyen zararlar için hakim takdir yetkisini kullanır.
- Zarara uğradığını iddia eden kişi haksız fiil nedeniyle bir yarar elde etmişse tazminat miktarından bu yararlar mahsup edilir.

Örnek:

- Haksız fiil dolayısıyla işine gidemeyen kişinin geliş gidiş masrafları ölen hayvanın geride kalan postu.
- Yararın varlığını ve ispatını davalı ispat etmelidir.

ZARAR MİKTARININ HESAPLANMASINDA ESAS

ALINACAK TARİH:

- Bu konuda Yargıtay ve doktrin ayrı düşmektedir.
- Doktrin hüküm tarihinden itibaren esas alınmalı diyor.
- Yargıtay zararın meydana geldiği tarihi esas alıyor.

Örnek:

- 1.1.2010 tarihinde haksız fiil işlendi.
- Hukuk hakimî 01.01.2011 tarihinde karar veriyor.
- Türk Borçlar kanunu madde 117'nin ikinci fıkrası uyarınca hakim haksız fiilin işlendiği tarihten itibaren temerrüt faizi işler.

BEDENSEL ZARARLAR VE ÖLÜM

Bedensel Zararlar

- Zararın kapsamı bakımından bu haller özel olarak düzenlenmiştir.
- Kişinin hem fiziki varlığında hem ruhi varlığında meydana gelen eksilmeyi azaltmayı ifade eder.

TBK.m.54'te Sayılan haller:

- Tedavi giderleri,

- Kazanç kaybı(kişi kısmen ya da tamamen çalışamaz duruma düşmüşse söz konusu olur),
 - Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar,
 - Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar.
- #### Ölüm Halinde Uğranılan Zarar
- Türk Borçlar kanunu madde 53'te düzenlenmiştir (ölenin kişiliği ölümle son bulduğu için bu kalemlerin alacakları ölenin mirasçılarıdır).
 - Cenaze masrafları.
 - Ölüm hemen gerçekleşmemişse ölüm gerçekleşene kadar olan masraflar ve kazanç kayıpları istenir.
 - Ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradığı kayıplar.

- Destek: Bir kimseye fiilen sürekli ve düzenli şekilde bakan ve hayatın olağan akışına göre ileride de o şekilde bakması kuvvetle muhtemel olan kişilerdir.
- Destekten yoksun kalan kimsenin mutlaka ölenin kan hısımları veya mirasçısı olması gerekmez.
- Bu destek yardım gören kişinin geçimini sağlayıcı nitelikte olmalıdır.

FİLLİ DESTEK-MÜSTAKBEL(FARAZİ) DESTEK

(Filli Destek):

- Hali hazırda yani ölüm olayı meydana geldiğinde ölen kişinin fiilen sürekli ve düzenli şekilde yardım görenlere destek olmasıdır.

Müstakbel (Farazi) Destek:

- Eğer ölmeseydi destekten yoksun kalanlara ileride destek olacağı kabul edilen kişi.
- Ölenin desteğinden yoksun kalındığı için davacının yaşam düzeyi düşmüş olmalı.
- Ölenin bakım gücüne destekten yoksun kalanında ve destek isteyen kişinin de bakım ihtiyacı içinde olduğu ispatlanmasıdır.(Yargıtay kararlarına göre)
- * Destek olacak kişinin desteği ne kadar süre devam ettireceği ve gelir düzeyi dikkate alınır.

Bir Malın Tamamen Telef Olması Veya Kısmen Zarara Uğraması Halinde Zararın Tazmini

- Bu aslında değer kaybıdır.

Değer kaybının hesabında hangi an dikkate alınır?

Doktrin--> Hüküm tarihi

Yargıtay--> Haksız fiilin işlendiği tarih

DEĞER KAYBINDA OBJEKTİF VE SUBJEKTİF SİSTEM

Objektif Sistem:

- Haksız fiilin neden olduğu değer kaybı esas alınır.
- Bunun için malın piyasa kayıtlı bir mal olması gerekir.

Sübjektif Sistem:

- Malın mağdur için taşıdığı değer dikkate alınır.

- Mal tamamen telef olursa yenisinin ikamesi için yapılan masraflar eğer kısmen hasara uğrarsa onarım masrafları.

TAZMİNATIN BELİRLENMESİ:

- Zararın giderilmesinde iki yoldan biri tercih edilebilir. Bu iki yoldan biri aynen tazmin diğeri ise nakden tazmindir.
- Nakden tazmin toplu olarak da ödenebilir irat şeklinde yani dönemsel olarak da ödenebilir.
- Hakim dönemsel olarak ödeme şeklinde karar verirse borçludan güvence göstermesi istenir.

TAZMİNATIN İNDİRİLMESİ

Türk Borçlar Kanunu m52’de Belirtilen Sebepler:

- Mağdurun(zarar görenin) rızası.
- Rızanın hukuka uygunluk sebebi olmadığı veya verilen rızanın kapsamının aşıldı hallerde mağdurun rızası indirim nedeni olabilir.

Zarar Görenin Birlikte Kusuru (mütefarık kusur)

- Makul bir kimseden beklenen davranışın sergilenmemesinden dolayı zararın artmasına neden olan mağdurun davranışı tazminatta indirim nedeni olabilir(açık yaraya kirli bez basmak).
- Failin yoksulluğa düşecek olması.
- Failin hafif kusurlu olması gerekir ve hakkaniyet böyle bir indirimi zorunlu kılmalıdır.

Diğer İndirim Sebepleri:

- Mesela mağdurun bünyesinden kaynaklanan sebepler mağdura yardım etmeye çalışırken zararın meydana gelmesi gibi.

TAZMİNAT HÜKMÜ DEĞİŞTİRİLEBİLİR:

TBKm75:

- Bedensel zararın tespiti tam olarak mümkün değilse hakim kararın kesinleşmesinden başlayarak iki yıl içinde tazminat hükmünü değiştirme yetkisini saklı tutabilir.
- Hakim karar verilen tazminat hükmünü değiştirme yetkisini saklı tutmadıysa tazminat hükmünü değiştiremez fakat hükmedilen sonuçtan sonra farklı bir durum gerçekleşir yani yeni bir olgu meydana gelirse hakim kararını değiştirebilir.

GEÇİCİ ÖDEMELER:

TBKm76

Şartları

- a) Davacının, talebinin haklılığını ortaya koyan kanıtlar sunması gerekir.
- b) Davacının talepte bulunması gerekir.

c) Davacının kararın sonucunu beklemesi ekonomik durumundan dolayı beklenemiyor olmalıdır.

d) Davalının durumu da dikkate alınmalıdır.

-Hakim muhtemel zarar miktarını aşan geçici ödemeye hükmetmemelidir.

Kusur Aranmayan Sorumluluk Halleri:

1. Hakkaniyet sorumluluğu
2. Özen sorumluluğu
3. Tehlike sorumluluğu

Hakkaniyet Sorumluluğu:

- Kusura dayanmayan bir sorumluluk biçimidir.
- Haksız fiil şartlarının hepsi aranır. Kusur hariç.
- Kusura dayanan sorumluluğun kusuru dışındaki tüm şartları gereklidir. (m65)
- Ayırt etme gücü olmayan bir kimse olmalı.
- Bu kişinin bir takım özellikleri; mesela ekonomik gücünün zararı kısmen veya tamamen karşılamasına neden olmalı.

Özen Sorumluluğu:

- Adam çalıştırmanın sorumluluğu
- Ev başkanının sorumluluğu
- Hayvan bulunduranın sorumluluğu
- Yapı malikinin sorumluluğu
- Taşınmaz malikinin sorumluluğu --> Burada kusura dayanmayan bir sorumluluk yoktur özen göstermemesinden dolayı sorumludur.

Tehlike Sorumluluğu

- Türk Borçlar Kanunu m71 de genel olarak tehlike sorumluluğu düzenlenmiştir.
- Önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletme olmalı ve zarar bu işletmenin faaliyetlerinden doğmuş olmalıdır.
- Tipik zarar tipi tehlike durumları olmalı yani zarar ve tehlike işletmenin faaliyetlerinin sonucu olmalıdır.

Muhtemel Sınav Sorusu Başlıkları

- Hakkaniyet sorumluluğu
- Haksız fiil-Adam çalıştırın m.116-66 farkı
- Ödemezdik Defi
- Borçlu temerrüdü ve şartları
- Geçici ayırt etme kaybı
- Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler de borçlu temerrüdün sonuçları
- Haksız Fiil Konusunda Bilinmesi Gerekenler
- Haksız fiilin unsurları
- Tazminat konusu (bedensel zarar-ölüm özellikle)
- Tazminatın belirlenmesi ve indirim durumları
- İLGİLİ MADDELER;
- TBK;116,66,69,67,71,65,76,52,59.117,53,54,74

Adam Çalıştıranın Sorumluluğu (Özen Sorumluluğu)

- Egemenliği altında birini birilerini çalıştırarak ondan yararlanan kişilerin bu kimselerin verdikleri zarara da katlanması söz konusudur.

Sorumluluğun Şartları

1. Özel hukuk kişileri çerçevesinde adam çalıştıran bir kişi olması gerekir bu kişi gerçek veya tüzel kişi olabilir.
2. Üçüncü kişinin zarara uğramış olması gerekir.
3. Zarar, çalıştıranın hukuku aykırı fiilinden doğmuş olmalıdır çalıştıranın kusurlu olması gerekmez çalıştırılan tam bir bağımsızlık içinde iş görmelidir. (adam çalıştıranın emir ve talimatlarını tam bir bağlılık vardır)
4. Zararın iş görülürken iş dolayısıyla verilmiş olması gerekir yapılan işte işlevsel bağlılık aranır.

Örnek:

- X firması otelin boyasını yapacak X firması Y oteli ile anlaştı.
 - Otelin çalışanı A boyama işini yerine getiriyor.
 - Yoldan geçen Ü'nün üzerine boya kovanı döküldü kafası yarıldı 1500 liralık takım elbisesi mahvoldu --> Burada firmayı sorumlu tutarız işlevsel bir bağlılık vardır(görülen işle ilgili).
 - Bir firmanın çalışanı A' yoldan geçen Ü'ye laf attı Ü ile aralarında tartışma yaşandı ve çıkan kavgada A, Ü'nün ağzını burnunu dağıtır (burada firmayı sorumlu tutamayız bu örnekte görülen işle işlevsel bağlılık olmadığı için adam çalıştıranın sorumluluğuna gidilemez).
 - Türk Borçlar Kanunu m66 son fıkra uyarınca adam çalıştıran kişi eğer çalışanın kusuru varsa ödediği tazminat için ona rücu edebilir. (KURTULUŞ KANITI getirme imkanı vardır)
 - Adam çalıştıran doğru adamı seçtiğini (çalışanı seçerken özenli davrandığını) doğru talimatları verdiğini ve çalışanın özenle kontrol altında tuttuğunu (gözetme ve mazeret etme yükümlülüğünü) ispat ederse sorumluluktan kurtulur.
- TBK m66 (ADAM ÇALIŞTIRANIN SORUMLULUĞU) ve m116 (İFA YARDIMCISININ FİİLEDEN SORUMLULUĞU) ARASINDAKİ FARK**
- Türk Borçlar kanunu madde 116'da sözleşmesel sorumluluk vardır.
- Örnek:
- A ile B arasında taşıma sözleşmesi var. A sözleşmeden doğan borcuna aykırı davranmış oldu.

- Arkadaşı C den yardım istedi taşırken B'nin malları zarar gördü.
1. Türk Borçlar kanunu madde 66'da adam çalıştıran ile çalışan arasında tam bir bağlılık vardır. İfa yardımcısını da kural olarak böyle bir zorunluluk yoktur.
 2. Madde 66'ya tabi sorumlulukta iki yıllık ve on yıllık zamanaşımı süreleri var sözleşmesel bir sorumluluk doğuran madde 116 bakımından zamanaşımı süresi on yıldır.
 3. A---> taşıma sözleşmesi--->B (b'nin eşyaları taşıyor)
- A' Çok yorgun kamyonu oğlu C kullandı. Karşı yönden gelen D'nin kullandığı kamyonla çarpıştı. Eşyalar zarar gördü[D %100 kusurlu].
 - Türk Borçlar kanunu madde 66'da kurtuluş kanıtı getirme imkanı vardır. Yani adam çalıştıran çalışanın seçmede talimat vermede ve nezaret etmede özenli davrandığını ispat ederek sorumluluktan kurtulur.
 - Ama m116 bakımından kurtuluş kanıtı imkanı neredeyse yoktur.
 - Sadece ifa yardımcısı kullanan bizzat ifa etseydi bile kusurlu sayılmayacak ve sorumlu tutulmayacak idiyse sorumluluktan kurtulabilir.
- SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME**
- Sebepsiz zenginleşmeye haksız fiiller ve sözleşmeler gibi borcun kaynaklarından birini oluşturur.
- Mantığı: Hukuken geçerli bir sebep olmamasına rağmen bir başkasının malvarlığından zenginleşen kişinin bu zenginleşmeyi iade etmesini sağlamak amaçlanır.
- Örnek:
- Hukuken geçersiz bir sözleşmeye dayanarak karşı tarafa verilen paranın iadesi nasıl geri istenebilir?
 - Böyle bir durumda sözleşme geçerli olmadığı için sözleşmeye dayanan iade talebi olmaz.
 - Karşı tarafın kusuru yoksa haksız fiil sorumluluğu da doğmaz.
 - Karşı taraf paranın mülkiyetini karışma yoluyla kazandığından aynı hak talebi gündeme gelmez iadeyi sağlayacak tek yol sebepsiz zenginleşmedir.
 - Sebepsiz zenginleşme de iade mümkün olduğunca aynen gerçekleştirilmelidir.
 - Sebepsiz zenginleşme de ne zenginleşenin ne de fakirleşenin fiil ehliyetine sahip olması gerekir.
 - Hak ehliyetine sahip olmak ve hukuken kişi olmak yeterlidir.

Örnek:

- Bir akıl hastası yeni doğmuş bir bebeğe açılan hesaba para yatırır. Bu bebek sebepsiz zenginleşme işi akıl hastası da fakirleşmiş olur.

SEBEPSİZ ZENGİNLEŞMENİN ŞARTLARI:

A: BİR KISIM HOCAYA GÖRE

1. Zenginleşme
2. Haklı bir sebebin bulunmaması
3. Bir başkasının emeğinden veya mal varlığından zenginleşme
4. Zenginleşme ile zenginleştirici olay arasında nedensellik bağı

B: OĞUZMANA GÖRE

1. Zenginleşme
2. Geçerli bir sebebin bulunmaması
3. Fakirleşme
4. Zenginleşme ve fakirleşme arasında nedensellik bağı olması

1) ZENGİNLEŞME

- Edim teşkil edebilecek her şey sebepsiz zenginleşmeye konu olabilir.
- Salt manevi değer taşıyan şeyler zenginleşmeye konu olmaz.

FİİLİ ZENGİNLEŞMELER

Malvarlığın Aktifinin Artması:

- Mal varlığı yeni bir hak girmekte veya mevcut hakkın değeri artmaktadır.

Örnek:

- Geçerli bir sebep yokken banka hesabına para yatırılması.

Mal varlığın Pasifinin Azalması

- Hukuken geçerli bir sebep yokken borçtan kısmen veya tamamen kurtulmaktır.

FAKİRLEŞMEDEN KURTULMA

- Bir masraftan yükümlülüğünden kurtulma vardır.

Örnek:

- Sebepsiz iktisap edilen arabayı kullanmak yoluyla dolmuş taksi masraflarından kurtulma.

* Fiili zenginleşmeler ya aktifin artması ya da pasifin azalması şeklinde olur.

- Fakirleştirmeden kurtulma zenginleşme türlerinde ikinci ana başlıktır.

2) GEÇERLİ BİR SEBEBİN BULUNMAMASI

-A, B'den Ödünç sözleşmesi dâhilinde 100.000 TL borç aldı.

-B'nin aldığı 100.000 TL ile sebepsiz zenginleşti söylenemez aralarında bir sözleşme ilişkisi yani geçerli

bir sebep vardır. B aldığını zamanı geldiğinde iade etmezse sözleşmeye dayanan ifa davası açabilir.

3) FAKİRLEŞME

- Eski kanunda "başkasının zararına" zenginleşme ifadesi varken yeni kanunda bu ifadenin olmaması Doktrinde kimi hocalarca artık fakirleşme şartının olmadığı şeklinde yorumlanmaktadır.

Örnek:

Bir taksi işleten Âli ağır bir hastalık geçirir iki ay boyunca hastanede yatar. (bu arada taksi kimseye kullanırmayı düşünmez) Bu durumu bilen veli iki ay boyunca taksiyi kullanır.

* Oğuzman hocaya göre fakirleşme yoksa sebepsiz zenginleşme ya dayanan iade olmaz vekâletsiz iş görmeye iadeyi sağlayabilir.

* Fakirleşme şartı aramayan hocalar mutlaka bir kayba uğramaya gerek yok amaç başkasının malvarlığından zenginleşenin (bunun) iadesini sağlamak olduğu için fakirleşme olmasa da sebepsiz zenginleşme olur diyor.

- Genellikle fakirleşme ve zenginleşme birbirine eşit olur.

- Ali kendini borçlu sanarak veliye 100.000 tl verdi. Ali 100.000 TL fakirleşti Veli zenginleşti.

* Zenginleşme fakirleşmeden az olabilir bu durumda zenginleşmesini iade edecek.

-Ali taşının eşyasını veliye emanet verdi. Veli iyi niyetli Ceyhun'a taşınırı satıp devretti

- Bu taşının değeri 50.000 TL veli ise 100.000 tl sattı bu şekilde bir durum olursa Ali 50.000 tl sini alabilir.

Veli eşya değerinden üste sattığı malın kârını alır. (fakirleşme oranında iade isteyebilir)

4) NEDENSELLİK

- Fakirleşme ve zenginleşme arasında nedensellik bağı olmalıdır bir insan davranışına gerek yoktur. Hayatın olağan akışında fakirleşmenin zenginleşmeyi doğurmaya elverişli olmasına da gerek yoktur. Sebep-Sonuç ilişkisi şaşırtıcı bile olabilir.

DOLAYSIZLIK ŞARTI

- Zenginleşme bir kişinin malvarlığında gerçekleşikten sonra bir başkasının malvarlığına aktarılsa bu kişiden (yani malvarlığına aktarılan kişiden) ilk fakirleşen iade talep edemez.

Örnek:

A--->B'ye ait araba lastiğini kendi arabasına takar. (hiç bir sebep yokken) C-->A'dan aynı lastiği alıp kendi

arabasına taksın (hiç bir sebep yokken) burada B'nin doğrudan C'den talepte bulunamaz.

- Herkes kendi aleyhine zenginleşenden talepte bulunabilir.

SEBESİZ ZENGİNLEŞMENİN DİĞER TALEPLER

KARŞISINDA DURUMU

- Sebepsiz zenginleşme ve istihkak talebi yarışır mı?

Yani aynı olayda her ikisine dayanan iade talebi olur mu?

- Eğer istihkak davası açılıp kazanılabiliyorsa mülkiyet karşı tarafa geçmemiştir, yani karşı taraf zenginleşmiş olmaz zenginleşme olmadığı için sebepsiz zenginleşme gerçekleşmiş olmaz.

Sebepsiz Zenginleşme Ve Haksız Fiil

-Bir görüş iki talebin yarışamayacağını, aynı anda gerçekleşemeyeceğini söyler çünkü haksız fiil şartları gerçekleştiği için zararın tazmininin talep edildiği durumda zararı gidermekle yükümlü olan kişi zenginleşmiş olmaz.

- Bir görüşe ise her iki talebin yarışabileceğini söyler. Kişi dilediğine dayanarak talepte bulunabilir.

Örnek:

A--->B'den 1000 TL çalar ve o parayı C'nin hesabına yatırır.

B-->A'ya karşı haksız fiilden dolayı talepte bulunur.

B-->C'ye karşı sebepsiz zenginleşmeden talepte bulunur.

- Taleplerden biri başarıya ulaştığı oranda diğer talep ya azalır ya ortadan kalkar.

SÖZLEŞMEDEN DOĞAN TALEPLE SEBESİZ

ZENGİNLEŞME YARIŞIR MI?

A--->B arasında satış sözleşmesi var A 50.000 TL ödemeli. B mal vermeli Burada taleplerin dayanağı sözleşmedir, sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanamaz.

A 50.000 ödemeliyken 60.000 ödediyse fazladan ödediği 10.000 TL ne olur?

- Oğuzman hocalara göre bin lira sebepsiz zenginleşmeyle istenir.

- Yargıtay fazladan verilen meblanın sözleşmeye dayanarak istenmesi gerektiğini söylüyor.

İFA SONUCU GERÇEKLEŞEN SEBESİZ

ZENGİNLEŞMELER

- Geçerli olmayan bir sebebe dayanan sebepsiz zenginleşme ve borçlanılmamış edim ifası sözleşme herhangi bir sebeple geçerli olmayabilir(yokluk, butlan veya başlangıçtaki objektif imkansızlık). Bu geçersiz

sözleşmeye dayanarak verilenlerin iadesi sebepsiz zenginleşme uyarınca olur.

Borçlanılmamış edimin ifası:

- Borcun var olmaması gerekir.

- Kişi kendisini borçlu zannederek hataen ifada bulunmalı.

Gerçekleşmemiş Sebebe Dayanan Sebepsiz

Zenginleşme

- Kazandırma yapılırken ortada bir hukuki sebep olmamasına rağmen bu hukuki sebebin gerçekleşeceği düşünüldükçe ifada bulunursa gerçekleşmemiş sebebe dayanan sebepsiz zenginleşme olur.

- Eğer dönemseller edimler varsa mesela kira sözleşmesinde sonraki aya ait kira bedeli ödenmesine rağmen o ay gelmeden kira sözleşmesi feshedilebilir.

- Geciktirici koşula bağlı sözleşmelerde koşul gerçekleşmeden borcun ifası ve sonradan koşulun gerçekleşmemesi halinde verilen şeyin iadesi sebepsiz zenginleşme uyarınca olur.

Örnek:

- A, B'ye 4 yılda hukuk fakültesini bitirmesi koşuluyla araba alacağını söyler. Ancak okul bitmeden arabayı alır ve B'ye verir. B, 4 senede okulu bitiremez, verdiği arabayı sebepsiz zenginleşme uyarınca geri ister (gerçekleşmemiş sebebe dayanan sebepsiz zenginleşme).

Sona Ermiş Sebebe Dayanan Sebepsiz Zenginleşmeler

- Kazandırma yapılırken ortada bir hukuki sebep olmasına rağmen bu sebep sonradan ortadan kalkar.

- Mesela sözleşmeden dönme üzerine klasik görüşe göre önceden verilenlerin iadesi sebepsiz zenginleşmeye göre olur.

- A-->B ile arasında satış sözleşmesi var A 1000 TL ödeyecek. B vazoyu 10.10.2014 tarihinde ifa edecek. 09.10.2014 tarihinde çıkan yangında vazo yandı.

A vazonun yandığını bilmeyerek B'ye 10.10.2014 tarihinde B'nin hesabına parayı yatırıyor.

- Burada sonraki kusursuz ifa imkansızlığı vardır -->TBK m.136'ya göre borç sona erer. Bir kısım hocaya göre burada sona ermiş sebebe dayanan sebepsiz zenginleşme vardır.

İFA DIŞI SEBESİZ ZENGİNLEŞMELER

- Buna zenginleşenin bir davranışı neden olabilir.

Örnek:

A-->B'ye ait araba lastiğini kendi arabasına taksa ifa dışında bir yolla sebepsiz zenginleşmiş olur.

- 3.Kişinin fiilinden kaynaklanabilir.

- A, müstahdemi B'ye git hesabıma şu 2000TL'yi yatır.

B gider parayı C'nin hesabına yatırır.

C--> sebep yokken zenginleşir.

- Bir doğa olayı veya hayvan da sebepsiz zenginleşmeye neden olabilir.

Örnek:

Fırtına yüzünden uçan ekinler yan komşunun ekinlerine karışır.

SEBEPSİZ ZENGİNLEŞMEDE İADE

İyi Niyetli Sebepsiz Zenginleşen

- İyiniyetli olunmaması için iadeyle yükümlü olduğunu bilmek yeterlidir.

-Elinde kalanı iade etmekle yükümlüdür. (mesela benzin döküldü meyveler çürüdü)--> Burada zenginleşme yok. (burada iade edilecek bir zenginleşme yok)

-Ancak iyiniyetli sebepsiz zenginleşen o şeyden bir yarar elde ederse bu yararlanmada zenginleşme sayılır ve iadesi gerekir.

Örnek:

- Sebepsiz iktisap ettiği benzini kullanan A benzin almaktan kurtulur, yarar sağlar. Artık bunun değerini iade etmelidir.

Kötü Niyetli Sebepsiz Zenginleşen

- Kötü niyetli sebepsiz zenginleşen malı tüketme, başkasına devretme yoluyla elden çıkarmış da olsa değerini tam olarak tazminle yükümlüdür.

- Yarar elde etmese de iade etmelidir.

GİDERLERİ İSTEME HAKKI(m.80)

Sebepsiz Zenginleşen Eğer İyi Niyetliyse;

- İade edeceği mala yaptığı hem zorunlu hem yararlı giderleri isteyebilir.

Zorunlu Gider: Malın korunması, işlevini devam ettirmesi için yapılan masraflardır.

Yararlı Gider: Malın değerini ve randımanını arttırmak için yapılan masraflardır.

Zenginleşen İyiniyetli Değilse(kötü niyetliyse);

- Zorunlu giderleri ister.

- Yararlı giderlerden sadece iade zamanında mevcut olan değer artışını isteyebilir.

Örnek:

- Sebepsiz iktisap ettiği arabanın boyasını yaptıran B arabayı 2 yıl kullanır. A iadeyi talep eder ancak iade anında tekrar boyası gelmiştir. İade anında bir değer artışı olmadığı için önce yaptığı boya masraflarını isteyemez.

Lüks Giderler(diğer giderler):

- Hiç gereği yokken sırf zevk ve kapris olsun diye yapılan masraflardır. Bu masraflar iyiniyetlide kötü niyetlide olsa sebepsiz zenginleşen bu masrafları isteyemez.

- Lüks giderleri asıl mala zarar vermeksizin söküp alabiliyorsa sebepsiz zenginleşen, alabilir.

ZAMAN AŞIMI

- TBK m82.